

EUROPEAN COMMISSION
HEALTH & CONSUMERS DIRECTORATE-GENERAL
Unit D4 - Veterinary Control Programmes

SANCO/3847/2008

*Programmes for the eradication, control and monitoring of certain
animal diseases and zoonoses*

Control programme of Salmonella in breeding, laying and broiler flocks

Approved* for 2009 by Commission Decision 2008/897/EC

Slovenia

* in accordance with Commission Decision 90/424/EEC

REPUBLIC OF SLOVENIA
MINISTRY OF AGRICULTURE,
FORESTRY AND FOOD
VETERINARY ADMINISTRATION OF
REPUBLIC OF SLOVENIA

Reference No.: 5440-1/2008/1

Date: 29. 04. 2008

EUROPEAN COMMISSION
DG HEALTH AND CONSUMER PROTECTION
D4 – VETERINARY CONTROL PROGRAMMES
RUE de la LOI 200
B – 1049 BRUSSELS

SANCO-VET-PROG@ec.europa.eu

Subject: **National control programme for the control of zoonotic Salmonellosis in breeding flocks co-financed by the Community**

Dear Sirs,

Please find attached National control programme for the control of zoonotic Salmonellosis in breeding flocks for 2009.

If you need further information, please do not hesitate to contact us.

Sincerely yours,

Vida Čadorič Špelič / DVM, DSc.
Chief Veterinary Officer

Annex:

Slovenia - National control programme for the control of zoonotic Salmonellosis in breeding flocks for 2009

Cc:

- Sarolta Idei – Unit 04, European Commission, by E-mail;
 - Mrs. Urska Galjot, DVM, Permanent Mission of the Republic of Slovenia to the EU
-

ANNEX II

Standard requirements for the submission of programmes for the control of zoonotic Salmonellosis co-financed by the Community

Part A

A. General requirements for the national salmonella control programmes

(a) state the aim of the control programme

Namen programa je zmanjšanje razširjenosti salmonel na področju R. Slovenije pri odraslih matičnih jatah kokoši *Gallus gallus* na 1% ali manj. Nacionalni program nadzora je nepretrgan in obsega obdobje najmanj treh zaporednih let od 1.1.2007 do 31.12.2009.

(b) demonstrate the evidence that it complies with the minimum sampling requirements laid down in part B of ANNEX II of 2160/2003 EC indicating the relevant animal population and phases of production which sampling must cover

Breeding flocks of *Gallus gallus*:

- rearing flocks — day-old chicks
- four-week-old birds
- two weeks before moving to laying phase or laying unit
- adult breeding flocks — every second week during the laying period

Laying hens:

— rearing flocks — day-old chicks

— pullets two weeks before moving to laying phase or laying unit

— laying flocks — every 15 weeks during the laying phase

Broilers — birds leaving for slaughter

Turkeys — birds leaving for slaughter

Herd(s) of pigs:

... breeding pigs ... animals leaving for slaughter or carcasses at the slaughterhouse

— slaughter pigs ... animals leaving for slaughter or carcasses at the slaughterhouse

MATIČNA JATE KOKOŠI

Zahteve za vzorčenje matičnih jat, jat nesnic in brojlerjev določa Pravilnik o monitoringu in nadzoru salmonel (Ur.l.RS, št. 25/06, 14/07, 122/07) in sicer:

A) VZORČENJE NOSILCEV DEJAVNOSTI

Vzorčenje v matičnih jatah kokoši

1. Vzrejne matične jate

(!) Vzorci se pri živalih, ki se jih vzreja za razplod, odvzamejo vsaj:

- ko so piščanci stari en dan,
- ko so kokoši stare štiri tedne in
- dva tedna preden jarkice preidejo v fazo nesnosti.

(2) Način odvzema vzorcev:

1. pri enodnevnih piščaneh se odvzame vzorce notranjih podlog škatek, v katerih se piščanci dostavijo na gospodarstvo, in trupla piščancev, katerih pogin se ugotovi ob prispektju; vzorce za vsako matično jato sestavlja najmanj en sestavljen vzorec naključno odvzetih, vidno umazanih podlog škatek za transport piščancev na gospodarstvo in vzorec trupel piščancev;
2. pri štiri tedne starih jarkicah in dva tedna pred začetkom faze nesnosti se odvijamejo vzorci fecesa na način, določen v točki 2.2.2 Priloge Uredbe 1003/2005/ES.

H. Odrasle matične jate

Vse odrasle matične jate se vzorčijo v valilnici na način, določen v Prilogi Uredbe 1003/2005/ES.

B. URADNO VZORČENJE

Poleg vzorčenj, ki jih opravljajo nosilci dejavnosti, pravilnik določa tudi URADNI NADZOR v matičnih jatah.

Uradni nadzor izvajajo uradni veterinarji na naslednji način:

- uradno rutinsko vzorčenje odraslih matičnih jat kokoši se izvaja v skladu s točko 2.1.2.1 Priloge Uredbe 1003/2005/ES; poleg tega se najmanj enkrat letno na vsakem gospodarstvu izvede fizični pregled jat, pregled nastanitvenih pogojev, pregled načrta za monitoring in nadzor ter evidenc in pregled proizvodnih pogojev, načrta za monitoring in nadzor ter evidenc v valilnici;

(c) demonstrate the evidence that it complies with the specific requirements laid down in parts C to E of ANNEX II of 2160/2003 EC; and

I. Pravilnik o monitoringu in nadzoru salmonel (Ur.L.RS, št. 25/06, 14/07, 122/07) v primeru matičnih jat določa naslednje ukrepe:

- (1) Po ugotovitvi oziroma potrditvi prisotnosti serovarov *Salmonella Enteritidis* oziroma *Salmonella Typhimurium*, v pozitivni matični jati, mora nosilec dejavnosti v skladu z lastnimi načrtom za monitoring in nadzor zagotoviti izvedbo naslednjih ukrepov:

1. nobena kokoš iz jate, v kateri so bile ugotovljene salmonеле, ne sme zapustiti gospodarstva, razen v primeru zakola v klavnici oziroma usmrtilive in uničenje pod uradnim veterinarskim nadzorom, pri čemer:
 - mora biti zakol izveden v klavnici kot zadnja serija klavnega procesa v proizvodnem dnevu na način, ki omeji možnost širjenja salmonel na najmanjšo možno mero, v skladu s predpisi, ki urejajo higijeno živil;
 - proizvodi, pridobljeni iz take perutnine, se lahko dajo na trg oziroma v promet, če so bili obdelani po postopku, ki zanesljivo uniči salmonеле oziroma se jih odstrani in uporabi v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi; celoten postopek se izvaja pod nadzorom uradnega veterinarja;
 - usmrtilcev in uničenje morata biti izvedena v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi;
2. jajca, ki jih znesejo kokoši v pozitivni jati, se:
 - pod uradnim veterinarskim nadzorom dostavijo v odobreni obrat za proizvodnjo oziroma obdelavo jajčnih izdelkov, kjer se mora zagotoviti obdelava, ki zagotavlja zanesljivo uničenje salmonel. Jajca, ki se pošiljajo v obrat za proizvodnjo in predelavo jajčnih izdelkov, morajo biti pred oddajo embalirana in pakirana na način, ki onemogoča odvzem posameznih jajc iz paketa. Paketi morajo biti označeni z oznako: **PROIZVOD POZITIVNE JATE**; – **OBVEZNA PREDPISANA OBDELAVA**; ali
 - odstranijo in obdelajo v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi;
3. vsa jajca iz pozitivnih jat, ki so v valilnici in niso vložena v valilnik, se uničijo ali obdelajo v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi;
4. usmrtilcev in uničenje enodnevnih piščancev iz pozitivne jate;
5. po odstranitvi oziroma odpremi jate, v kateri so bile ugotovljene salmonеле, se odstrani gnoj oziroma nastil v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi in izvede temeljito čiščenje ter razkuževanje;
6. pred ponovno naselitvijo se mora izvesti bakteriološka kontrola učinkovitosti čiščenja in razkuževanja, katere rezultat mora biti negativen.

(d) specify the following points:

1. General

1.1. A short summary referring to the occurrence of the salmonellosis (zoonotic salmonellae) in the Member State with specific reference to the results obtained in the framework of monitoring in accordance with Article 4 of Directive 2003/99/EC, particularly highlighting the prevalence values of the salmonella serovars targeted in the salmonella control programmes.

Spremljanje zoonotičnih salmonel se v Sloveniji izvaja na podlagi Monitoringa zoonoz in njihovih povzročiteljev, ki ga vsako leto pripravijo Veterinarska uprava RS, Zdravstveni inšpektorat RS in Inštitut za varovanje zdravja. Program zajema spremljanje zoonotičnih salmonel pri ljudeh.

živilih in živalih. Spremljanje in nadzor salmonel pri matičnih jatah, v jatah konzumnih nesnic in brojlerskih rejah izvaja na podlagi Pravilnika o monitoringu in nadzoru salmonel (U.L RS 25/2006,14/2007,122/2007)

Pojav salmoneloze pri ljudeh:

Salmoneloza je že nekaj let med najpogostejše prijavljenimi nalezljivimi boleznimi pri ljudeh. V 2006 je bila najpogostejše izolirana *S.Enteritidis*, ki je predstavljala več kot 88% vseh izoliranih salmonel (v letu 2005 pa več kot 90%). Delež *S.Typhimurium* je predstavljala 3,6% (v letu 2005 3%), deleži ostalih salmonel pa so bili enaki ali manjši od 1%. V letu 2006 smo zabeležili 16 izbruhov, povzročenih z bakterijo *Salmonella* Enteritidis. (v letu 2005 11). Izbruhi, povzročeni s salmonelami, so v letu 2006 predstavljali dve tretjini vseh izbruhov, ki se prenašajo s hrano

Spremljanje v živilih:

V letu 2005 je bilo v proizvodnji (razsekovalnice) skupno odvzetih 315 vzorcev. Od tega 70 vzorcev mesa brojlerjev, 25 vzorcev mesa puranov, 113 vzorcev prašičjega in 107 vzorcev govejega mesa. V nobenem vzorcu ni bila ugotovljena prisotnost povzročitelja.

V letu 2006 je bilo v proizvodnji svežega mesa skupno odvzetih 542 vzorcev svežega mesa. Od tega 172 vzorcev mesa brojlerjev, 56 vzorcev mesa puranov, 159 vzorcev prašičjega in 155 vzorcev govejega mesa. V nobenem vzorcu ni bila ugotovljena prisotnost povzročitelja.

V prodaji na drobno je bilo v letu 2005 odvzeto 106 vzorcev mesnih pripravkov, 277 vzorcev mlečnih izdelkov, 101 vzorec mletega mesa in 102 vzorca jajc. Salmonela je bila ugotovljena v 8 vzorcih mesnih pripravkov od tega 3x *S.enteritidis*, v 1 vzorcu mletega mesa, v 2 vzorcih jajc od tega 1x *S.enteritidis*. V letu 2006 je bilo odvzetih 100 vzorcev mesnih pripravkov, 230 vzorcev mlečnih izdelkov, 100 vzorec mletega mesa in 100 vzorcev jajc. Salmonela je bila ugotovljena v 5 vzorcih mletega mesa od tega 3x *S.typhimurium* in v 3 vzorcih jajc od tega 2x *S.enteritidis* in 1x *S.typhimurium*.

Spremljanje pri živalih:

Prašiči: V letu 2005 je bila prisotnost salmonel ugotovljena v 13 od skupno 242 odvzetih vzorcev bezgavk pri prašičih. Od teh je bila *S.Enteritidis* potrjena v 5 vzorcih, *S.Derby* in *S.Virehov* v 2 vzorcih, *S.Typhimurium*, *S.London*, *S.Infantis* in *S.Senfenberg* pa v 1 vzorcu.

V letu 2006 je bila prisotnost salmonel ugotovljena v 5 od skupno 224 odvzetih vzorcev bezgavk. Od teh je bila iz treh vzorcev izolirana *S.typhimurium*, iz enega *S.enteritidis* in iz enega *S.spp*.

Govedo: Prisotnost salmonel je bila ugotovljena v 1 od skupno 232 odvzetih vzorcev govejega fecesa (0,4%). V pozitivnem vzorcu je bila izolirana *S.Stanleyville*.

V letu 2006 je bila prisotnost salmonel ugotovljena v treh od skupno 236 vzorcev govejega fecesa (1,27%). Izolirane so bile *S.Infantis*, *S.Brancaster* in *S.Kottbus*.

Perrutina: Pri matičnih jatah je bila leta 2005 salmonela ugotovljena v 1 odrasli matični jati, in sicer *S.enteritidis*. Pri vzrejnih jatah salmonela ni bila ugotovljena. V letu 2006 in 2007 salmonela v vzrejnih in odralih matičnih jatah ni bila ugotovljena.

V letu 2005 je bilo pregledanih skupno 130 jat kokoši nesnic, od tega 23 vzrejnih jat in 107 odraslih jat. Salmonela je bila ugotovljena v skupno 8 jatah (6,15%) od tega v 1 vzrejni jati in v 7 odraslih jatah. S. Enteritidis je bila potrjena pri 6 jatah odraslih kokoši nesnic.

V letu 2006 je bilo pregledanih skupno 205 jat kokoši nesnic, od tega 40 vzrejnih in 165 odraslih jat. Salmonela je bila ugotovljena v treh odraslih jatah (1,46%). S. Enteritidis je bila potrjena pri eni jati. V raziskavi, ki je potekala v vseh državah članicah od 1.10.2004 do 30.9.2005 pa je bila prisotnost Salmonella spp. ugotovljena v 19,4% jat. prisotnost S. enteritidis oz. S. typhimurium pa je bila ugotovljena v 9,2% jatah kokoši nesnic.

V letu 2005 je bilo vzorčenih skupno 621 jat. brojlerjev, od tega je bilo 7 jat pozitivnih na salmonelo (1,13%). S. Enteritidis je bila potrjena v 2 jatah.

V bazični študiji (1.10.2005 - 30.9.2006) je bilo vzorčenih 332 jat brojlerjev. Od tega je bilo 11 jat pozitivnih na salmonelo (3,31%). S. Enteritidis je bila potrjena v 10 jatah, v eni jati pa S. Infantis.

V letu 2006 je bilo v okviru rednega monitoringa vzorčenih 1748 jat v obdobju 3 tednov pred zakolom. Od tega je bila salmonela izolirana v 9 jatah v (0,5%) od tega je bila S. Enteritidis izolirana v 6 jatah.

V letu 2006 je bila od skupno 80 pregledanih jat puranov, salmonela ugotovljena v 2 jatah in sicer v obeh jatah je bila izolirana S. Infantis.

Poleg vzorčenja nosilcev dejavnosti je od 1.10.2006 do 31.9.2007 potekala temeljna študija razširjenosti salmonel v jatah puranov V okviru študije je bilo pregledanih 137 odraslih jat puranov na 56 gospodarstvih. Od tega je bila salmonela izolirana v 29 jatah na 18 gospodarstvih. S. Enteritidis je bila izolirana v 3 jatah, S. Typhimurium v 1 jati, S. Infantis v 11 jatah in S. Hadar v 1 jati.

1.2. The structure and organisation of the relevant competent authorities. Please refer to the information flow between bodies involved in the implementation of the control programme.

STRUKTURA IN ORGANIZACIJA PRISTOJNIH ORGANOV

Veterinarska uprava Republike Slovenije (VURS)

VURS je organ v sestavi Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prebrano in je pristojni organ, za zagotavljanje skladnosti z veterinarsko zakonodajo in živilsko zakonodajo in za izvajanje uradnega veterinarskega nadzora v RS.

VURS opravlja upravne, strokovne in razvojne naloge ter naloge inšpekcijskega nadzora na področjih zdravstvenega varstva živali, varstva pred živalskimi kužnimi boleznimi, varstva prehranjevalstva pred zoonozami, zdravstvene ustreznosti surovin, živil in odpadkov živalskega izvora ter krme in vode za napajanje, varstva živali pred mučenjem, z veterinarsko stroko povezanega nadzora nad prometom z zdravili za uporabo v veterinarski

medicini in določanja doktrinarnih rešitev na ravni varne uporabe zdravil v veterinarski medicini, preventive pri razmnoževanju živali, veterinarskega izobraževanja in obveščanja prebivalstva ter varstva okolja in izpolnjevanja mednarodnih obveznosti na teh področjih. VURS je pristojni organ za:

- izvajanje uradnega veterinarskega nadzora skladno z Uredbo 882/2004, da se zagotovi preverjanje skladnosti z zakonodajo o krmni in živilih ter s pravili o zdravstvenem varstvu živali in zoščiti živali;
- pripravo nacionalnih programov nadzora in njihovih sprememb skladno z Uredbo 2160/2003
- izvajanje rednih kontrol pri nosilcih dejavnosti, nadzor nad izvajanjem nacionalnega programa in za izvedbo uradnega vzorčenja v okviru nacionalnih programov nadzora
- zbiranje podatkov za ovrednotenje rezultatov ter letno pošiljanje teh podatkov in rezultatov Komisiji

Struktura Veterinarske uprave RS

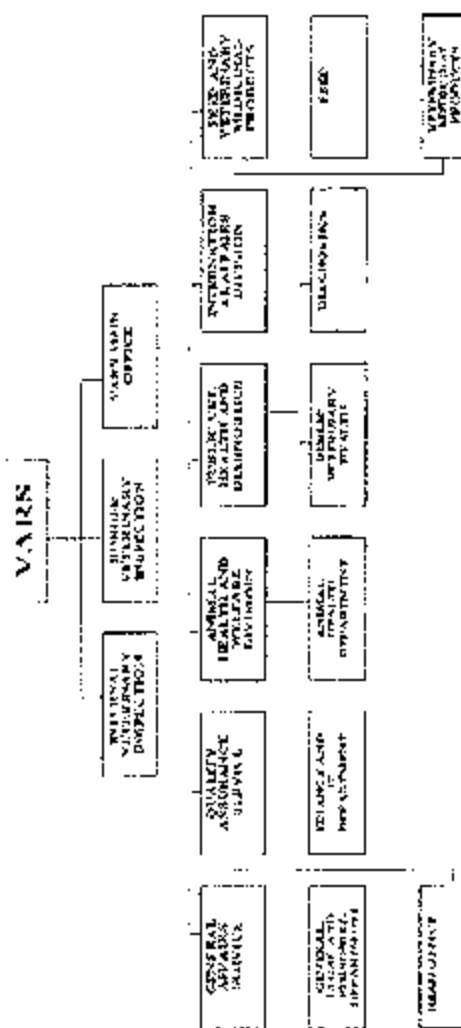
VURS sestavljajo:

- glavni urad,
- deset območnih uradov
- šest mejnih veterinarskih postaj.

Veterinarsko upravo vodi Generalna direktorica Veterinarske uprave RS.

Slika 1: Organigram glavnega urada VURS

Slika 1

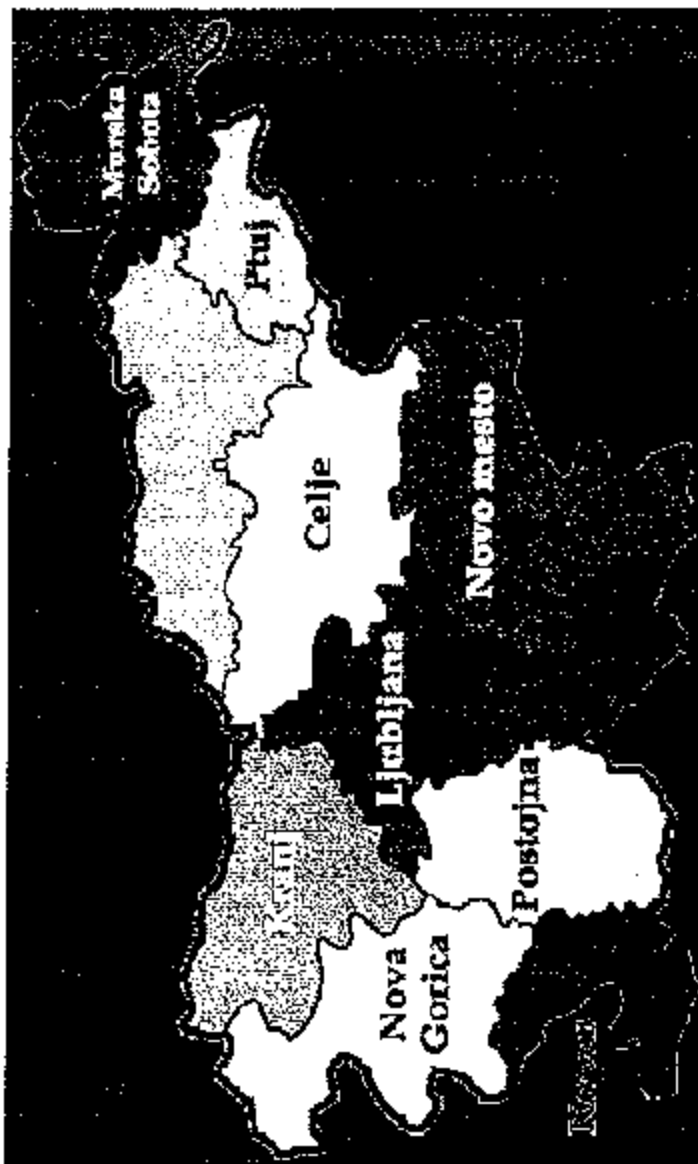

Notranja veterinarska inšpekcija – OU VURS

V organizacijski enoti VURS »notranja veterinarska inšpekcija« je deset območnih uradov. Območni uradi so krajevno pristojne enote VURS za izvajanje uradnega nadzora in upravnih nalog ter pokrivajo celotno območje Republike Slovenije. Notranjo veterinarsko inšpekcijo vodi direktor notranje veterinarske inšpekcije. Med drugim je odgovoren za vodenje, načrtovanje in koordiniranje dela območnih uradov, za organiziranje enotnega izvajanja predpisov, ki urejajo delovno področje notranje veterinarske inšpekcije, za strokovni nadzor dela uradnih veterinarjev v območnih uradih ter načrtovanje akcij s področja dela organa ter poročanje o delu organa.

Območne urade vodijo direktorji območnih uradov, ki načrtujejo, organizirajo, usmerjajo in nadzorujejo opravljanje dela v območnih uradih. V območnih uradih neposredno izvajajo uradni nadzor ter upravne naloge uradni veterinarji, ki so organizirani na strokovnih področjih oddelkov za javno veterinarsko zdravstvo in zdravstveno varstvo ter zaščitno živali.

Slika 2: Notranja Veterinarska inspekcija- območni uradi (krajevna razmejitev pristojnosti)

Mejne veterinarske postaje

Sestavlja šest mejnih veterinarskih postaj (MVP) in sicer:

- MVP Gruškovje (cestni mejni prehod)
- MVP Jelšane (cestni mejni prehod)

- MVP Obrežje (cestni mejni prehod)
- MVP Koper (luški mejni prehod)
- MVP Brnik (letališki mejni prehod)
- MVP Dobova (železniški mejni prehod).

1.3. *Approved laboratories where samples collected within the programme are analysed.*

Laboratoriji, ki sodelujejo v nacionalnem programu nadzora

Preiskave vzorcev odvzetih v okviru izvajanja nacionalnega programa nadzora lahko opravljajo laboratoriji, ki so z odločbo VURS vpisani v seznam odobrenih laboratorijev, ki sodelujejo v nacionalnem programu nadzora salmonel. V seznam odobrenih laboratorijev, ki ga vodi glavni urad VURS je vpisanih 9 laboratorijev in Nacionalni referenčni laboratorij.

Laboratoriji, ki so vpisani v seznam odobrenih laboratorijev:

Nacionalni referenčni laboratorij NRL za salmonelo:

Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta,
Nacionalni veterinarski inštitut
Enota za diagnostiko kužnih in drugih boleznih
Laboratorij za bakteriologijo in mikologijo

Nacionalni referenčni laboratorij je akreditiran skladno z SIST EN ISO/IEC 17025.

Ostali laboratoriji:

1	NVI Enota CELJE
2	NVI Enota MARIBOR
3	NVI Enota MURSKA SOBOTA
4	NVI Enota PTUJ
5	NVI Enota KRANJ
6	NVI Enota NOVA GORICA
7	NVI Enota NOVO MESTO
8	Mikrobiološki laboratorij PIVKA PERUTNINARSTVO d.d.
9	Mikrobiološki laboratorij PERUTNINA PTUJ d.d.

Laboratoriji, ki sodelujejo v programu nadzora za analizo vzorcev zaradi testiranja na prisotnost salmonel, izpolnjujejo zahteve iz člena 12. Uredbe ES št. 2160/2003 Evropskega parlamenta in Sveta o nadzoru salmonel in drugih opredeljenih povzročiteljev zoonoz, ki se prenašajo z živali.

Enote NVI Celje, Maribor, Murska Sobota, Ptuj, Kranj, Nova Gorica in Novo mesto so regionalne enote Univerze v Ljubljani, Veterinarska fakulteta, Nacionalni veterinarski inštitut (VFI, NVI) in so akreditirane skladno z SIST EN ISO/IEC 17025. Vse enote NVI so bile pregledane enkrat letno s strani VFI, NVI na notranjih presojah in s strani SA na zunanji presoji za pridobitev akreditacije.

Mikrobiološki laboratorij Pivka Perutinarstvo d.d. in Mikrobiološki laboratorij Perutnina Ptuj d.d. sta notranja laboratorija nosilcev dejavnosti reje perutnine. Oba laboratorija imata vpeljane sisteme zagotavljanja kakovosti. Nosilca dejavnosti Perutnina Ptuj d.d. in Pivka Perutinarstvo d.d. izpolnjujeta tudi zahteve standarda ISO 9001:2000. V letu 2007 je VLRS v sodelovanju s predstavnikom NRI, za salmonelo opravil tudi pregled obeh laboratorijev.

V letu 2006 in 2007 je NRL za salmonelo organiziral 4 medlaboratorijska preskušanja za preiskave na salmonele in sicer izolacija (detekcija) in biokemijska potrditev ter serotipizacija do serološke skupine (ne izvajajo je vsi laboratoriji). Sodelovali so bakteriološki laboratoriji Nacionalnega veterinarskega inštituta in laboratorij Pivka Perutinarstvo d.d ter laboratorij Perutina Ptuj d.d.

1.4. Methods used in the examination of the samples in the framework of the control programme.

Preiskava vzorcev - vrsta diagnostičnih metod

Preiskava vzorcev se opravi v skladu z Uredbo Komisije 1003/2005/ES (3. točka priloge).

Serotipizacija se vedno opravi v nacionalnem referenčnem laboratoriju.

Metodu odkrivanja

Vsi laboratoriji , ki opravljajo preiskave vzorcev odvzetih v okviru nacionalnega programa nadzora uporabljajo metodsko opisano v Prilogi D ISO 6579 (2002): pri kateri se uporablja MSRV kot edino sredstvo za selektivno obogatitveno gojišče.

Nekateri laboratoriji opravljajo tudi serotipizacijo do serološke skupine, vse serotipizacije do serovara pa opravlja NRL.

1.5. Official controls (including sampling schemes) at feed, stock and/or herd level.

I. URADNI NADZOR KRME

Uradni nadzor krme v RS izvajata Veterinarska uprava RS in Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano. Nadzor krme se izvaja na podlagi Programa nadzora in monitoringa krme, ki se pripravi za vsako leto posebej in je skupen za VURS in IRSKGH.

Pristojnosti za izvajanje nadzora so razdeljene.

VURS opravlja nadzor varnosti krme v obratih nosilcev dejavnosti poslovanja s krmo, ki delujejo v katerikoli fazi proizvodnje, predelave, shranjevanja, prevoza ali distribucije krme, razen na nivoju primarne pridelave krme in poslov povezanih s primarno pridelavo.

VURS opravlja nadzor varnosti krme na sledečih kmetijskih gospodarstvih:

- kmetijskih gospodarstvih, ki so v registru obratov nosilcev dejavnosti poslovanja s krmo na OU VURS (proizvodnja krmnih mešanic z uporabo dodatkov/premiksov, ki vsebujejo zootehnične dodatke in proizvodnja melikirane krme)
- kmetijskih gospodarstvih, ki so v registru obratov nosilcev dejavnosti na področju krme, ki se vodi na MKGP (proizvodnja krmnih mešanic za potrebe lastnega kmetijskega gospodarstva z uporabo krmnih dodatkov ali premiksov iz dodatkov, razen zootehničnih dodatkov)

- kmetijskih gospodarstvih, ki so registrirana pri VURS kot obrati na področju živil živalskega izvora (krmiljenje rejnih živali samo z dokupljeno krmo).
- kmetijskih gospodarstvih, ki imajo dovoljenje za uporabo in skladiščenje RM/DČP/AB, iz seznama dovoljenj, ki se vodijo na OÜ.
- VURS izvaja nadzor nad prepovedjo uporabe predelanih živalskih proteinov na vseh kmetijskih gospodarstvih (register VURS ali MKGP). IRSKGH nadzira:
 - kakovost krme v prometu ter varnost in kakovost krme na kmetijskih gospodarstvih na nivoju primarne pridelave krme (register primarnih pridelovalcev krme).
 - kmetijska gospodarstva, ki so v registru primarnih proizvajalcev krme (proizvodnja krmnih mešanic z uporabo dopolnilnih krmnih mešanic).
 - IRSKGH nadzira tudi krmo, ki je GIS oz. je sestavljena ali proizvedena iz GSO v vseh fazah proizvodnje, distribucije in uporabe z vidika varnosti in kakovosti.

Program nadzora in monitoringa krme vključuje inšpekcijske preglede nosilcev dejavnosti poslovanja s krmo kot tudi program vzorčenja krme.

Varnost krme ureja Pravilnik o pogojih za zagotavljanje varnosti krme (Uradni list RS, št. 101/06), kjer so določeni tudi mikrobiološki kriteriji za krmo. Nosilci dejavnosti na področju krme, ki izvajajo dejavnost proizvodnje, morajo z letnimi načrti notrajnih kontrol zagotavljati skladnost surovin in proizvodov z mikrobiološkimi kriteriji za krmo.

Načrt notranjih kontrol lahko vsebuje tudi kriterije za zagotavljanje varnosti krme, ki niso določeni s pravilnikom, temveč jih nosilec dejavnosti na področju krme določi na podlagi lastne ocene tveganja oziroma vrste in pogostosti dejavnosti na področju krme pripravi strokovna inštitucija.

Načrt notranjih kontrol mora vsebovati ukrepe za zagotavljanje varnosti surovin in proizvodov (preverjanje kritičnih mest proizvodnega procesa, postopke jemanja vzorcev in pogostost jemanja vzorcev, vrsto in pogostost analiz in v primeru neskladnosti ukrepe, ki opredelijo nadaljnje ravnanje s surovinami in proizvodi ipd.).

Če nosilec dejavnosti pri izvajanju notranjih kontrol ugotovi, da krma ne izpolnjuje mikrobioloških kriterijev varnosti mora o tem nemudoma obvestiti pristojni območni urad Veterinarske uprave Republike Slovenije in ukrepati v skladu z 20. členom Uredbe (ES) 178/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2002 o določitvi splošnih načel in zahtevah živilske zakonodaje, ustanovitvi Evropske agencije za varnost hrane in postopkih, ki zadevajo varnost hrane (U.L. L št. 31 z dne 1. 2. 2002, str. 1, z vseni spremembami).

Proizvodov namenjenih za prehrano živali, ki ne izpolnjujejo mikrobioloških kriterijev za krmo se ne sme dajati na trg, uporabljati ali uvažati na teritorij EU.

Mikrobiološki kriteriji krme predpisani v Pravilniku o pogojih za zagotavljanje varnosti krme:

Vrsta mikroorganizma	Krma	Število
Salmonele	Predelane živalske beljakovine in drugi predelani proizvodi, ki se lahko uporabljajo kot posamična krmila za prehrano živali, hrana za hišne živali in pasje žvečilke	0 v 25g (n=5, c=0, m 0, M=0)
Salmonele (serovari Salmonella Enteritidis, Salmonella Typhimurium, Salmonella Hadar, Salmonella Virchow in Salmonella Infantis)	Krne mešanice za kokoši nesnice in matične jate kokoši	0 v 25g
Salmonele (serovari Salmonella Enteritidis, Salmonella Typhimurium)	Krmne mešanice za brojilce in purane	0 v 25g
Salmonele (serovar Salmonella Cholerae-suis)	Krmne mešanice za prašiče	0 v 25g

Uradno vzorčenje krme na prisotnost salmonel se izvaja v okviru Programa nadzora in monitoringa krme.

Na podlagi programa nadzora in monitoringa krme uradni veterinar pripravi za obrate nosilcev dejavnosti poslovanja s krmo, ki so v registru odobrenih in registriranih obratov nosilcev dejavnosti poslovanja s krmo na OU VURS, program preiskav krme za tekoče leto.

V letu 2008 je v okviru uradnega vzorčenja predviden odvzem 100 vzorcev krme na salmonelo:

- obdobje proizvajalnih krme: 30 vzorcev
- kmetijska gospodarstva: 30 vzorcev
- odobreni nosilci dejavnosti poslovanja s krmo -- dajanje na trg in registrirani nosilci dejavnosti poslovanja s krmo: 30 vzorcev
- uvožene pošiljke: 10 vzorcev

Vzorčenje opravijo uradni veterinarji območnih uradov VURS.

II. URADNI NADZOR V MATIČNIH JATAH

Načrt vzorčenja v matični h jatah

Uradno rutinsko vzorčenje odraslih matičnih jat kokoši v valitnici se opravi vsakih 16 tednov. Omenjeno vzorčenje opravijo uradni veterinarji in nadomestni vzorčenje na pobudo nosilca dejavnosti.

Uradno rutinsko vzorčenje fečesa odraslih matičnih jat kokoši na gospodarstvu izvede uradni veterinar vsaj 2x na proizvodni cikelus jate. Prvo uradno vzorčenje se v vsaki odrasli matični jati izvede v štirih tednih po prehodu v fazo nesnosti oziroma v enoto za nesnice, drugo omenjeno vzorčenje pa proti koncu valjenja, vendar ne prej kot 8 tednov pred koncem proizvodnega ciklusa.

Uradno potrditveno vzorčenje na prisotnost salmonel v fečesu oziroma na prisotnost protimikrobnih snovi v živalih izvede uradni veterinar v jati na gospodarstvu, po vsaki ugotovitvi salmonel v vzorcih odvzetih pri vzorčenju na pobudo nosilca dejavnosti oziroma rutinskem uradnem vzorčenju v valitnici.

Vzorčenje fečesa na gospodarstvu se opravi na način rutinskega vzorčenja določenega v točki 2.2.1. Priloge Uredbe 1003/2005/ES. Po pogovoru z nosilecem dejavnosti in pregledu evide enc se lahko uradni veterinar na podlagi rezultatov opravljenega pregleda odloči še za dodatno vzorčenje kokoši v sumljivi jati za odkrivanje zaviralnega učinka bakterijske rasti oziroma protimikrobnih snovi. Dodatno vzorčenje kokoši se izvede predvsem, kadar se potrditveno vzorčenje izvaja v jati, v kateri je bilo zadnje vzorčenje za odkrivanje zaviralnega učinka bakterijske rasti oziroma protimikrobnih snovi pozitivno, rezultati potrditvenega vzorčenja na salmonelo pa so bili negativni.

V ta namen se iz vsake zgradbe odvzame po pet kokoši. Število odvzetih kokoši je lahko po presoji uradnega veterinarja tudi večje. V vzorcu se opravi test za odkritje protimikrobne snovi oziroma test ugotavljanja zaviralnega učinka na rast v vzorcu.

V primeru, da so rezultati vzorčenja negativni na salmonelo, ugotovljene pa so protimikrobne snovi oziroma zaviralni učinek bakterijske rasti se vzorčenje v jati ponavlja dokler se zaviralni učinek bakterijske rasti ne odkrije več, sicer se matična jata uniči. Prva ponovitev se opravi po petih dneh oziroma glede na izkazano karentno dobo uporabljene sredstva.

Drugo uradno potrditveno vzorčenje na gospodarstvu se izvede v izjemnih primerih, kadar uradni veterinar upravičeno sumi o napačnih negativnih rezultatih ob prvem uradnem potrditvenem vzorčenju. V ta namen se odvzamejo vzorci fečesa in živali (organi).

Vrsta vzorca

Vzorčenje odrasle matične jate kokoši.

Za bakteriološko analizo se odvzamejo naslednji vzorci

Mesto in vrsta vzorčenja	VRSTA VZORCA
Vzorčenje v valilnici na pobudo nosilca dejavnosti in rutinsko uradno vzorčenje	sestavljjen vzorec razbitih jajčnih lupin
Rutinsko uradno vzorčenje na gospodarstvu	skupni vzorec fecesa ali brisi obutve
Potrditveno uradno vzorčenje na gospodarstvu	skupni vzorec fecesa ali brisi obutve

Za opravljanje testa za odkritje protimikrobne snovi oziroma testa ugotavljanja zavirahuga učinka na rasi v vzorec se odvzamejo vzorci živali v sumljivih jati.

1.6. Measures taken by the competent authorities with regard to animals or products in which the presence of Salmonella spp. have been detected, in particular to protect public health; and any preventive measures taken, such as vaccination.

PREDPISANI UKREPI ZA MATIČNE JATE

Ukrepi v primeru suma – sumljiva jata

Poleg odvzema uradnih vzorcev uradni veterinar na sumljivem gospodarstvu odredi naslednje ukrepe:

1. Prepoved gibanja in odvajanja živali iz sumljive jate;
2. Prepoved izdaje zdravstvenih spričeval za živali iz sumljive jate;
3. Prepoved trgovanja in prometa z jajci iz sumljive jate, razen če se z njimi ravna po postopku, kot velja za jajca, ki jih znesejo kokoši v pozitivni jati. V takem primeru se jajca lahko:

– pod uradnim veterinarskim nadzorom se dostavijo v odobreni obrat za proizvodnjo oziroma obdelavo jajčnih izdelkov, kjer se mora zagotoviti obdelava, ki zagotavlja zanesljivo uničenje salmonel. Jajca, ki se pošiljajo v obrat za proizvodnjo in predelavo jajčnih izdelkov, morajo biti pred oddajo embalirana in pakirana na način, ki onemogoča odvzem posameznih jajc iz paketa. Paketi morajo biti označeni z oznako: **PROIZVOD POZITIVNE JATE** – OBVEZNA PREDPISANA OBDELAVA; ali

– odstranijo in obdelajo v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi.

4. V primeru valjenja jajc iz sumljive jate mora nosilec dejavnosti zagotoviti valjenje v ločenih valilnikih in sledljivost valilnih jajc;

5. V primeru več jat omejitev gibanja oseb, ki prihajajo v stik z živalmi iz sumljive jate;

6. Preiskava krme na gospodarstvu na prisotnost salmonel;

7. Epizootiološka poizvedba;

Vendar pa se lahko sumljiva jata po opravljenem uradnem potrditvenem vzorčenju odpremi v zakol v klavnico oziroma se usmrti in uniči pod veterinarskim nadzorom pod pogoji, ki veljajo za zakol kokoši iz pozitivne jate.

Zgoraj navedeni ukrepi ostanejo v veljavi, do pridobitve rezultatov potrditvenega uradnega vzorčenja.

Ukrepi v primeru potrditve – pozitivna jata

A. Po potrditvi prisotnosti sevov *Salmonella Enteritidis* in *Salmonella Typhimurium*,... mora nosilec dejavnosti v skladu nacionalnim programom nadzora oziroma z lastnimi načrtom za monitoring in nadzor zagotoviti izvedbo naslednjih ukrepov:

1. nobena kokoš iz jate, v kateri so bile ugotovljene salmonele, ne sme zapustiti gospodarstva, razen v primeru zakola v klavnici oziroma usmrtitve in uničenja pod uradnim veterinarskim nadzorom, pri čemer:

- mora biti zakol izveden v klavnici kot zadnja serija klavnega procesa v proizvodnem dnevu na način, ki omeji možnost širjenja salmonel na najmanjšo možno mero, v skladu s predpisi, ki urejajo higieno živil;
- proizvodi, pridobljeni iz take perutnine, se lahko dajo na trg oziroma v promet, če so bili obdelani po postopku, ki zanesljivo uniči salmonele oziroma se jih odstrani in uporabi v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi; celoten postopek se izvaja pod nadzorom uradnega veterinarja;

- usmrtitev in uničenje morata biti izvedena v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi;

2. jajca, ki jih znesejo kokoši v pozitivni jati, se lahko:

- pod uradnim veterinarskim nadzorom dostavijo v odobreni obrat za proizvodnjo oziroma obdelavo jajčnih izdelkov, kjer se mora zagotoviti obdelava, ki zagotavlja zanesljivo uničenje salmonel. Jajca, ki se pošiljajo v obrat za proizvodnjo in predelavo jajčnih izdelkov, morajo biti pred oddajo embalirana in pakirana na način, ki onemogoča odvzem posameznih jajc iz paketa. Paketi morajo biti označeni z oznako: **PROIZVOD NA SALMONELI: POZITIVNI; JATE - OBVEZNA PREDPISANA OBDELAVA** ali;
- uničijo na kraju samem oziroma obdelajo v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi;

3. vsa jajca iz pozitivnih jat, ki so v valilnici in niso vložena v valilnik, se umijejo ali obdelajo v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi;
 4. usmititev in uničenje enodnevni piščancev iz pozitivne jate;
 5. po odstranitvi oziroma odpremi jate, v kateri so bile ugotovljene salmonele, se odstrani gnej oziroma nastil v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi in temeljito čiščenje ter razkuževanje;
 6. pred ponovno naselitvijo se mora izvesti bakteriološka kontrola učinkovitosti čiščenja in razkuževanja, katere rezultat mora biti negativen.
- V primeru odpreme matične jate pri katerih je odkrita prisotnost serovarov *Salmonella* Enteritidis in/ali *Salmonella* Typhimurium, v odobreno klavnico na območju RS mora petutnino v zakol spremljati veterinarska napotnica. Na veterinarski napotnici mora biti navedeno besedilo »V jati ugotovljene salmonele« in navedena vrsta »serovara«. Veterinarska napotnica je dokument, ki ga izda veterinar veterinarske organizacije s koncesijo v primeru, ko gre za zakol živali, ki niso zdrave.

13. Po potrditvi prisotnosti serovarov *Salmonella* Hadar, *Salmonella* Virchow in *Salmonella* Infantis mora nosilec dejavnosti izvesti sanacijo jate, če se ne odloči za izvedbo ukrepov iz točke A. Za pripravo programa sanacije in izvedbo vseh ukrepov za sanacijo jate je odgovoren nosilec dejavnosti. Program sanacije mora nosilec dejavnosti pripraviti najkasneje v štirinajstih dneh po ugotovitvi oziroma potrditvi salmonel in ga poslati v odobritev VU/RS. Do odobritve programa sanacije veljajo za pozitivno jato naslednji ukrepi:

1. Prepoved gibanja in odtujitve živali iz sumljive jate;
2. Prepoved izdaje zdravstvenih pričeval za živali iz sumljive jate;
3. Prepoved trgovanja in prometa z jajci iz sumljive jate, razen če se z njimi ravna po postopku, kot velja za jajca, ki jih znesejo kokoši v pozitivni jati. V takem primeru se jajca lahko:
 - pod uradnim veterinarskim nadzorom se dostavijo v odobreni obrat za proizvodnjo oziroma obdelavo jajčnih izdelkov, kjer se mora zagotoviti obdelava, ki zagotavlja zanesljivo uničenje salmonel. Jajca, ki se pošiljajo v obrat za proizvodnjo in predelavo jajčnih izdelkov, morajo biti pred oddajo embalirana in pakirana na način, ki onemogoča odvzem posameznih jajc iz paketa. Paketi morajo biti označeni z oznako: PROIZVOD POZITIVNE JATE – OBVEZNA PREDPISANA OBDFI.AVA; ali
 - odstranijo in obdelajo v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi.
4. V primeru valjenja jajc iz sumljive jate mora nosilec dejavnosti zagotoviti valjenje v ločenih valilnikih in steditjivost valilnih jajc;
5. V primeru več jat omejitev gibanja oseb, ki prihajajo v stik z živalmi iz sumljive jate;

Po zaključeni sanaciji jate mora nosilec dejavnosti opraviti vzorčenje na način, določen v točki 2.2.1. Priloge Uredbe 1003/2005/ES, ter v primeru, ko v nobenem vzorcu fecesa ni bila ugotovljena prisotnost salmonel o tem pisno obvestiti uradnega veterinarja in priložiti rezultate analize. Po prejemu pisnega obvestila mora uradni veterinar čimprej, najkasneje pa v roku treh delovnih dni opraviti uradno potrditveno vzorčenje pri čemer se dedauno vzorec kokoši za odkrivanje zavratalnega učinka bakterijske rasti oziroma protimikrobnih snovi. Jata se šteje kot sanirana, ko v vzorcih fecesa, odvzetih pri potrditvenem uradnem vzorčenju, ni izolirana salmonela niti ni ugotovljen zavratalni učinek bakterijske rasti oziroma prisotnost protimikrobnih snovi.

Program cepljenja

Cepljenje v Sloveniji ni obvezno. Nosilec dejavnosti lahko v svojih programih nadzora kot dodatni ukrep za povečanje odpornosti vključijo cepljenje. V ta namen se lahko uporabi cepivo, ki ima dovoljenje za promet v RS. Živa cepiva se lahko uporabijo, če proizvajalec cepiva zagotovi ustrezne bakteriološke metode za razlikovanje med divjimi sevi salmonel in sevi cepiva.

Cepiva se lahko uporabljajo le v primeru, če je izkazana varnost uporabe in, če so cepiva odobrena v ta namen v skladu z Direktivo 2001/82/ES.

Stanje v R. Sloveniji: V večini matičnih jatah se izvaja cepljenje zoper *Salmonelo* Enteritidis. Za vakcinacijo se uporablja živa vakcina (2x), za revakcinacijo pa inaktivirana vakcina (1x).

Vakcine, ki se uporabljajo v Sloveniji zoper *Salmonelo* enteritidis:

Ime vakcine	Proizvajalec vakcine	Vrsta vakcine
TAD SALMONELLA VAC E	I. ohmann	Živa vakcina
NOBILIS SALENVACT	Intervet	Inaktivirana vakcina
POULVAC SE	Fort Dodge	Inaktivirana vakcina

1.7. National legislation relevant to the implementation of the control programmes, including any national provisions concerning the activities set out in the national control programme.

NACIONALNA ZAKONODAJA

1. Zakon o veterinarskih merilih skladnosti (Ur.l. RS, št. 93/05)
2. Zakon o veterinarstvu (Ur.l. RS, št. 31/01, 45/04, 93/05)
3. Pravilnik o določitvi pristojnih organov in programu nadzora salmonel in drugih opredeljenih povzročiteljev zoonoz (Ur.l. RS, št. 67/2004)
4. Pravilnik o monitoringu in nadzoru salmonel (Ur.l. RS, št. 25/06, 14/07, 122/07)
5. Pravilnik o pogojih za zagotavljanje varnosti krme (Uradni list RS, št. 101/06)
6. Pravilnik o veterinarskih pogojih za trgovanje s perutnino, enodnevni piščanci in valitini jajeji na teritoriju Evropske unije (Ur.l. RS, št. 5/2004)
6. Pravilnik o odškodninah na področju veterinarstva (Ur.l. RS, št. 103/2007)

V skladu s slovenskim pravnim redom so Uredbe Evropskega Parlamenta in Sveta in Uredbe Komisije neposredno uporabljive in jih ni potrebno prenesti v nacionalno zakonodajo, razen v delu, kjer je potrebno posamezne določbe uredbe natančneje opredeliti.

1.8. Any financial assistance provided to food and feed businesses in the context of the national control programme

V okviru nacionalnega programa nadzora za zmanjšanje razširjenosti salmonel v matičnih jatah kokoši se predvideva finančna pomoč nosilcem dejavnosti reje matičnih jat. V primeru ugotovitve prisotnosti serovarov Salmonella Enteritidis oziroma Salmonella Typhimurium v odraslih matičnih jatah kokoši se nosilec dejavnosti izplača odškodnina v višini razlike med tržno in klavno ceno živali, v skladu s predpisom, ki ureja odškodnine na področju veterinarstva.

2. Concerning food and feed businesses covered by the programme

Program je pripravljen na osnovi zahtev, predpisanih v zakonodaji skupnosti in nacionalni zakonodaji. Obveza nosilcev dejavnosti je, da predpisane zahteve izpolnjujejo.

2.1. The structure of the production of the given species and products thereof

Struktura proizvodnje matičnih jat

V R. Sloveniji so 3 večja podjetja, katerih dejavnost obsega celotno proizvodnjo verige: vzreja oziroma reja plemenških živali, valilnice, vzreja oziroma reja proizvodnih živali, zbiralnice oziroma pakirni centri jajc in klavnice. V 2 podjetjih poteka reja matičnih jat za namen reje brojlerjev, v 1 podjetju pa poteka reja matičnih jat za namen reje konzumnih nesnic in matičnih jat za namen reje brojlerjev.

Z rejo matičnih jat se v manjšem obsegu ukvarja tudi ena visokošolska in raziskovalna ustanova, katere proizvodnja je prvenstveno namenjena raziskovalni dejavnosti in izobraževanju.

Struktura nosilcev dejavnosti matičnih jat, februar 2008:

PERUTNINA PTUJ - OU PTUJ

Gospodarstvo	vrsta	število hlevov	št. vseljenih hlevov	skupno št. živali
FARMA TRNOVEC	vzrejne jate	27	18	97.000
FARMA FORMIN	vzrejne jate	4	4	

FARMA SELA	odrasle jate	24	10	216.000
FARMA KIDRIČEVO	odrasle jate	36	27	
FARMA STOJNCI	odrasle jate	4	4	
FARMA MALA VAS	odrasle jate	4	4	

Lastna valilnica: VALILNICA MARKOVCI

JATA EMONA - OU POSTOJNA

Gospodarstvo	vrsta	število hlevov	Št. vseljenih hlevov	skupno št. živali
FARMA MALA BUKOVICA	vzrejne jate	10	5	64.150
FARMA RAVNE	vzrejne jate	8	4	
FARMA RAVENCA	odrasle jate	8	0	
FARMA SUŠICA	odrasle jate	8	7	31.740
JATA EMONA - OU LJUBLJANA				
FARMA DRNOVO	odrasle jate	2	2	
FARMA IHAN	odrasle jate	6	6	68.400
FARMA ZALOG	odrasle jate	2	0	

Lastna valilnica: VALILNICA NEVERKE

AGROMERKUR

Gospodarstvo	vrsta	število hlevov	Št. vseljenih hlevov	skupno št. živali
FARMA GORNJI PETROVCI	vzrejne jate	3	2	9.400
FARMA GORNJI PETROVCI	odrasle jate	6	6	27.200

Lastna valilnica: VALILNICA BELTINCI

BIOTEHNIŠKA FAKULTETA

Gospodarstvo	vrsta	število hlevov	Št. vseljenih hlevov	skupno št. živali
FARMA KRUMPERK	odrasle jate	3	3	5.500
FARMA RODICA	vzrejne jate	1	0	0

Lastna valilnica: VALILNICA RODICA

Februarja 2008 smo imeli v Sloveniji skupaj 107 matičnih jat, od tega je bilo 33 vzrejnih matičnih jat in 74 odraslih matičnih jat. Skupna kapaciteta obratov v Sloveniji za proizvodnjo matičnih jat znaša cca. 700 000 živali/leto. Dejanska proizvodnja znaša cca. 500 000 živali/leto. V letu 2007 je bilo v Sloveniji izvaljenih cca. 910 000 piščancev-kokoši lahkih pasem (nesnice) in cca. 30,000 000 piščancev brojlerjev. Kapaciteta valilnic, ki so v lasti omenjenih podjetij znaša 98,5% celotne kapacitete v R. Sloveniji.

Trenutno v Sloveniji ni matičnih jat starih staršev zaradi tega nosilec dejavnosti za potrebe lasne vzreje matičnih jat staršev enodnevnice piščance nabavljajo izven meja naše države.

Proizvodnja valilnih jajc matičnih jat staršev je namenjena tako lastnim potrebam rejce kakor tudi trgovanju.

2.2. The structure of the production of feed.

V letu 2007 je bilo v registrirani Veterinarske uprave RS vpisano 91 odobrenih oziroma registriranih proizvajalcev krmc. Proizvodnja krmc za perutnino se je v letu 2007 opravljala v 19 obratih.

Vsa 3 večja podjetja za rejo matičnih jat v Sloveniji imajo lasne obrate za proizvodnjo krmil za perutnino.

Proizvodnja krmc v Sloveniji v letu 2007 (v tonah), glede na vrsto krmc

Vrsta krmc	Leto: 2007									
	GOVEDO	DRONČICA	PRAŠCI	PERUTNINA	KONJI	KUNCI	KOZUHARI	RIBE	DRUGO	SKUPAJ
Posamična krmila	2.818	76	6.358	639	0	0	0	0	1	93.119
Beljakovinski proizvodi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	112
Dodatki	1.401	0	7	2.043	0	0	0	0	0	2.956
Premiksi	467	5	495	1.400	3	28	2	0	0	54
Krmne mešanice	114.032	1.738	150.108	254.184	1.296	3.279	177	88	3.618	528.518
	118.718	1.819	156.968	258.266	1.299	3.307	179	89	99.857	640.502

Število registriranih in odobrenih proizvajalcev krmc po dejavnosti v letu 2007:

Število obratov	Dejavnost														
	P1	P2	P3	P4	P5	1A-1	1A-2	1A-3	1A-4	1B-1	1B-2	1C-1	1C-2	2M1	2M2
65	13	4	2	1	4	0	0	17	10	5	14	12	1	9	1

P1 - Proizvodnja posamičnih krmil

P2 - Proizvodnja krmnih mešanic (razen mediciranih krmnih mešanic in krmnih mešanic, ki vsebujejo dodatke ali premikse iz dodatkov, ki so navedeni v 3. poglavju Priloge IV Uredbe 183/2005/ES)

P3 - Proizvodnja krmnih dodatkov, ki niso navedeni v prvem delu poglavja Priloge IV Uredbe 183/2005/ES)

P4 - Proizvodnja premiksov (razen premiksov iz dodatkov, ki so navedeni v 2. poglavju Priloge IV Uredbe 183/2005/ES)

P5 - Proizvodnja beljakovinskih proizvodov (razen proizvodov, ki so navedeni v drugem delu 1. poglavja Priloge IV Uredbe 183/2005/ES)

1A-1 - Proizvodnja krmnih dodatkov, ki so navedeni v prvem delu 1. poglavja Priloge IV Uredbe 183/2005/ES

1A-2 - Proizvodnja beljakovinskih proizvodov, ki so navedeni v drugem delu 1. poglavja Priloge IV Uredbe 183/2005/ES

1A-3 - Dajanje na trg krmnih dodatkov, ki so navedeni v prvem delu 1. poglavja Priloge IV Uredbe 183/2005/ES

1A-4 - Dajanje na trg beljakovinskih proizvodov, ki so navedeni v drugem delu 1. poglavja Priloge IV Uredbe 183/2005/ES

1B-1 - Proizvodnja premiksov iz dodatkov, ki so navedeni v 2. poglavju Priloge IV Uredbe 183/2005/ES

1B-2 - Dajanje na trg premiksov iz dodatkov, ki so navedeni v 2. poglavju Priloge IV Uredbe 183/2005/ES

1C-1 - Proizvodnja krmnih mešanic, ki vsebujejo dodatke ali premikse iz dodatkov, ki so navedeni v 3. poglavju Priloge IV Uredbe 183/2005/ES, za dajanje na trg

1C-2 - Proizvodnja krmnih mešanic za potrebe lastnega kmetijskega gospodarstva, ki vsebujejo dodatke ali premikse iz dodatkov, ki so navedeni v 3. poglavju Priloge IV Uredbe 183/2005/ES

2M1 - Proizvodnja mediciranih krmnih mešanic

2M2 - Proizvodnja mediciranih krmnih mešanic za potrebe lastnega kmetijskega gospodarstva

Število kmetijskih gospodarstev glede na vrsto proizvodnje. Ki so vpisana v register obratov nosilcev dejavnosti na področju krme, ki se vodi na MKGP:

Vrsta proizvodnje	V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7
SKUPAJ	20077	55679	17330	4422	241	9979	6339

Legenda:

- V1: prim. proizv. živil rastlinskega izvora
- V2: prim. proizv. kreme rastlinskega izvora
- V3: proizvodnja krmnih mešanic brez uporabe dodatkov ali premiksov
- V4: proizvodnja krmnih mešanic z uporabo dodatkov ali premiksov razen zooc. dodatkov
- V5: krmljenje živali sano z dokupljeno krmno
- V6: neposredna prodaja majhnih količin živil rastlinskega izvora na lokalnem območju
- V7: neposredna prodaja majhnih količin kreme rastlinskega izvora na lokalnem območju

2.3. *Relevant guidelines for good animal husbandry practices or other guidelines (mandatory or voluntary) on biosecurity measures defining at least:*

- hygiene management at farms: NE
- measures to prevent incoming infections carried by animals, feed, drinking water, people working at farms: Slovensko združenje proizvajalcev kreme je povzelo FEFAC smernice. FEFAC – evropsko združenje proizvajalcev krmil Direktorat za varno hrano, ki deluje znotraj Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano R.S. je pripravil in na spletu objavil "Smernice za uporabo krmnih dodatkov".
- hygiene in transporting animals to and from farms: NE

Nosilec dejavnosti rejce matičnih jat imajo izdelana svoja lastna delovna navodila, ki pokrivajo zgoraj navedena področja.

2.4. *Routine veterinary supervision of farms.*

Uradni nadzor nad izvajanjem monitoringa in nadzora salmonel

Uradni nadzor nad izvajanjem monitoringa in nadzora salmonel izvajajo uradni veterinarji.

Uradni nadzor izvajajo uradni veterinarji na naslednji način: Najmanj enkrat letno se na vsakem gospodarstvu zaradi preverjanja skladnosti z zakonodajo izvede fizični pregled jat, pregled nastanitvenih pogojev, pregled načrta za monitoring in nadzor ter evidenc in pregled proizvodnih pogojev, načrta za monitoring in nadzor ter evidenc v valilnici.

Ostali uradni pregledi na gospodarstvih

Vsako pošiljko žive perutnine, namenjene v zakol v odobreno klavnico, na gospodarstvu izvora pregleda uradni veterinar. Uradni veterinar opravi anle motem pregled v skladu z zahtevami iz Uredbe 854/2004/ES o določitvi posebnih predpisov za organizacijo uradnega nadzora proizvođov živalskega izvora, namenjenih za prebrano ljudi. Vsako pošiljko spremlja v klavnico predpisano zdravstveno spričevalo, ki ga izda uradni veterinar.

V primeru pozitivnih jat mora perutnino v zakol spremljati veterinarska napotnica, ki jo izda veterinar veterinarske organizacije s koncesijo.

Poleg zgoraj navedenih pregledov na gospodarstvih, ki jih opravljajo uradni veterinarji, Zakon o veterinarskih merilih skladnosti (Uradni list RS, št. 136/06) določa tudi redne uradne veterinarske preglede, ki jih opravljajo veterinarji veterinarskih organizacij s koncesijo.

Pravilnik o izvajanju rednih uradnih veterinarskih pregledov na gospodarstvih (Uradni list RS, št. 23/06) določa, da je obvezno:

Na vseh gospodarstvih, ki redljo domače parkljarje, kopitarje, perutnino, lagomorfe in gojeno divjad, ki je namenjena prometu oz. trgovanju ali proizvodnji živil se opravijo redni (1x letno) uradni pregledi gospodarstev.

Pri pregledu se preveri:

- kategorije in število živali na gospodarstvu,
- dnevnik veterinarskih posegov,
- register živali na gospodarstvu in predpisane označitve živali (označitev ne velja za perutnino),
- izpolnjevanje zahtev za zaščito rejnih živali,
- zdravstveno stanje živali na gospodarstvu

Ugotovitve o opravljenem veterinarskem pregledu se vnese v aplikacijo VOI.OS (Sistem za identifikacijo in registracijo domačih živali).

2.5. Registration of farms.

Evidenca obratov -- nosilcev dejavnosti reje matičnih jat

Evidenco nosilcev dejavnosti rejce matičnih rejce matičnih jat vodi Veterinarska uprava RS. Vsi nosilci dejavnosti rejce matičnih jat trgujejo tudi na trgu EU in so zato skladno s Pravilnik o veterinarskih pogojih za trgovanje s perutnino, enodnevnimi piščanci in valilnimi jajci na teritoriji Evropske unije ter uvoz iz tretjih držav odobreni pri VURS in vpisani v Seznam odobrenih obratov pri Evropski komisiji.

Seznam nosilcev dejavnosti rejce matičnih jat:

1. Perutnina Ptuj d.d., Ptuj
2. Jata Emona d.d., Ljubljana
3. PANNVITA –Agronomkar, Murska Sobota
4. Biotehniška fakulteta, Domžale

2.6. *Record-keeping at farms.*

2.5.1. *Evidence nosilcev dejavnosti*

Nosilci dejavnosti rejce matičnih jat morajo na gospodarstvu za vsako jato perutnine voditi predpisane evidence in zapismike, ki vsebujejo:

- datume prihodov in odhodov perutninskih jat;
- proizvodno zmogljivost;
- število obolelih in poginulih živali;
- število opravljenih laboratorijskih preiskav in njihove rezultate;
- kraj izvora perutnine;
- uporabnost jaje (valilna ali konzumna);

V valilnici pa je potrebno za vsako matično jato voditi predpisane evidence in zapismike, ki vsebujejo:

- izvor jaje in njihov datum prispeja;
- odstotek valilnosti;
- vrste anomalije pri enodnevnih piščancih;
- laboratorijske preiskave in njihove rezultate;
- podrobnosti o programih cepljenj;
- število in namembnost neizvaljenih jajc;
- namembnost enodnevnih piščancev;

Ostale predpisane evidence

Dnevnik veterinarskih posegov je evidenca, ki se vodi na gospodarstvu in v katero se vpisujejo predpisani podatki o posegih in zdravljenju živali ter navodila veterinarja.

Nosilec dejavnosti mora voditi tudi evidenco o odvzemu vzorcev in rezultatih preiskav vzorcev odvzetih za namen spremljanja salmonel v nacionalnih jatah.

2.7. Documents to accompany animals when dispatched.

Dokumenti, ki morajo obvezno spremljati žive živali pri premikih:

- Zdravstveno spričevalo za žive živali, prepeljane iz gospodarstva v klanico:

Po najavi odpreme žive perutnine v klanico, opravi uradni veterinar na gospodarstvu ante mortem pregled v skladu z zahtevami iz Uredbe 854/2004/ES in izda predpisano zdravstveno spričevalo za žive živali, prepeljane iz gospodarstva v klanico:

- Intra Trade spričevalo:

Po najavi odpreme žive perutnine v drugo državo članico, uradni veterinar na gospodarstvu preveri ali živa perutnina izpolnjuje zahteve iz Direktive 90/539/EGS o pogojih zdravstvenega stanja živali, ki veljajo znotraj skupnosti za trgovanje s perutnino in valilnimi jajci ter za njihov uvoz iz tretjih držav. V primeru izpolnjevanja predpisanih pogojev uradni veterinar izda Intra Trade spričevalo in trgovanje vnese v aplikacijo TRACES.

- Veterinarsko spričevalo za izvoz v tretje države:

Po najavi odpreme žive perutnine v tretje države, uradni veterinar na gospodarstvu preveri ali živa perutnina izpolnjuje pogoje za izvoz v namembno tretjo državo in v primeru izpolnjevanja pogojev izda veterinarsko spričevalo.

- Veterinarsko spričevalo za uvoz iz tretje države:

V primeru uvoza žive perutnine iz tretjih držav je uradni veterinar v namembnem kraju o pošiljki obveščen preko sistema TRACES. Obvestj ga mejna veterinarska postaja na kateri je bil opravljen uvoz pošiljke. Na mestu razkladanja žive perutnine lahko uradni veterinar opravi dodatni pregled, če sumi na morebitne nepravilnosti.

2.8. Other relevant measures to ensure the traceability of animals.

Drugih predpisanih zahtev trenutno ni.

Part B

1. Identification of the programme

Member State: **Slovenia**

Disease : **infection of animals with zoonotic *Salmonella* spp**

Animal population covered by the control programme: **matične jate kokoši**

Year/s of implementation: **2009**

Reference of this document: **5440-1/2008-1**

Contact (name, phone, fax, e-mail): **MAJJA BAJT**

PHONE: +386 1 300 13 51

FAX: +386 1 300 13 56

E-mail: maja.bajt@gov.si

Date sent to the Commission: **25/04/2008**

2. Historical data on the epidemiological evolution of zoonotic salmonellosis specified in paragraph 1¹:

Spremljanje in nadzor salmonel v preteklosti

A. V času od 1999 do 2004 se je spremljanje izvajalo v skladu z nacionalno zakonodajo - Navodila o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje salmoneloze (U.I.R.S št. 82/99 in 71/2000).

¹ A concise description is given with data on the target population (species, number of flocks/herds and animals present and under the programme), the main measures (testing, testing and slaughter, testing and killing, qualification of flocks/herds and animals, vaccination ...) and the main results (incidence, prevalence, qualification of flocks/herds and animals). The information is given according distinct periods if the measures were substantially modified. The information is documented by relevant summary epidemiological tables, graphs or maps.

B. Zaradi uskladitve s pravnim redom EU in enotnega izvajanja nazora nad salmonelami v matičnih jatah kokoši na področju celotne skupnosti se je v letu 2004 monitoring izvajal v skladu z nacionalno zakonodajo, ki je bila usklajena z evropsko zakonodajo – Pravilnik o monitoringu zoonoz in njihovih povzročiteljev v vzrejnih jatah kokoši nesic (Ur.LRS št. 28/2004 in 67/2004). Navedeni pravilnik povzema Direktivo Sveta 92/117/EGS z dne 17. decembra 1992 o ukrepih za zaščito pred določenimi zoonozami ter nekaterimi povzročitelji zoonoz pri živalih in proizvodih živalskega izvora, zato da se preprečijo izbruhni okužb, ki se prenašajo s hrano, in zastrupitve.

C. Od leta 2006 se monitoring in nadzor opravlja skladno s Pravilnikom o monitoringu in nadzoru salmonel (Ur.LRS št. 25/06, 14/07 in 122/07). Navedeni pravilnik je določa zahteve oz. izvedbo postopkov iz: Direktive 2003/99/ES, Uredbe 2160/2003/ES, Uredbe 1003/2005/ES, Uredbe 1177/2006/ES in Uredbe 1168/2006/ES.

Do konca leta 2006 je bilo v primeru ugotovitve serovarov *Salmonella* Enteritidis, *Salmonella* Typhimurium, *Salmonella* Hadar, *Salmonella* Virchow in *Salmonella* Infantis v matičnih jatah dovoljeno zdravljenje pod naslednjimi pogoji:

V primeru zdravljenja jat mora nosilec dejavnosti v skladu z lastnimi načrtom za monitoring in nadzor zagotoviti izvedbo naslednjih ukrepov:

- nobena kokoš iz jate, v kateri so bile ugotovljene salmonеле, ne sme zapustiti gospodarstva;
- premestitev zdravljene jate v očiščen in razkužen hlev na istem gospodarstvu; v primeru, da nosilec dejavnosti nima možnosti premestitve jate, mora z ostalimi ukrepi za sanacijo reje zagotoviti vzdrževanje higienskih razmer v objektu. V objektu se morajo odvzeti vzorci iz okolja za ugotovitev prisotnosti salmonel;
- jajca za valjenje se morajo takoj, ko so zbrana, razkužiti z bakteriциdnim plinom;
- izredna in prilagojena obdelava – čiščenje in razkuževanje prostorov, naprav, embalaže in opreme v valilnici;
- poostren mikrobiološki nadzor v valilnici-jevanje brisov;
- izredno in prilagojeno razkuževanje jaje v valilnici v prostoru za razkuževanje in jaje med postopkom inkubacije;
- izvaljena perutnina se, dokler je še vlažna in dokler je v valilniku, sanitarno obdela z bakteriциdnim plinom;
- neizvaljena jajca, izvaljeno zahirano perutnino in druge stranske živalske proizvode je potrebno odstraniti v skladu s predpisi, ki urejajo živalske stranske proizvode;

– izredno in prilagojeno čiščenje in razkuževanje prevoznih sredstev za prevoz jaje in perutnine;

– po končanem zdravljenju odvzem vzorcev svežega fečesa oziroma živali; prvo vzorčenje se izvede peti dan po končanem zdravljenju oziroma po izteku karence. Če je ta daljša kot pet dni, drugo vzorčenje pa deseti dan po končanem zdravljenju oziroma po izteku dvakratne karentne dobe, če je ta daljša kot pet dni.

Ukrepi se prenehajo izvajati, če so bili rezultati bakterioloških preiskav prvega in drugega vzorčenja negativni.

Z pričetkom veljavnosti Uredbe 1177/2006 in spremembo Pravilnika o monitoringu in nadzoru salmonel, ki je bila objavljena v začetku leta 2007 v RSloveniji zdravljenje matičnih jat ni več dovoljeno.

Rezultati o pojavljanju salmonel v matičnih jatah

Leta 2003 je bilo v spremljanje zajetih 46 odraslih matičnih jat, od katerih sta bili 2 jati pozitivni (4,3% proizvodnih jat). V obeh pozitivnih jatah je bila ugotovljena prisotnost *S. Enteritidis*. V vzrejnih jatah prisotnost salmonel ni bila ugotovljena.

V letu 2004 se je razširjenost salmonel spremljala v 98 matičnih jatah kokoši, od tega jih je bilo v vzrejni fazi pregledanih 42 in v obdobju proizvodnje 56. V 3 jatah v času proizvodnje (5,4% proizvodnih jat) je bila izolirana salmonela, od tega je bila 2x potrjena *S. Enteritidis* (3,6% proizvodnih jat). V jatah v času vzreje salmonela ni bila ugotovljena.

V letu 2005 se je razširjenost salmonel spremljala v 65 matičnih jatah kokoši, od tega jih je bilo v vzrejni fazi pregledanih 25 in v obdobju proizvodnje 40. V 1 jati v času proizvodnje (1,53% proizvodnih jat) je bila izolirana *S. Enteritidis* (1,53% proizvodnih jat). V jatah v času vzreje salmonela ni bila ugotovljena.

V letu 2006 se je razširjenost salmonel spremljala v 53 matičnih jatah kokoši, od tega jih je bilo v vzrejni fazi pregledanih 22 in v obdobju proizvodnje pa 31 jat. V nobeni jati ni bila ugotovljena prisotnost salmonel.

3. Description of the submitted programme³:

I. Namen programa

Namen nacionalnega programa nadzora salmonel v matičnih jatah perutnine je znižanje razširjenosti salmonel na področju R. Slovenije pri odraslih matičnih jatah kokoši *Gallus gallus* na 1% ali manj do 31.12.2009. Nacionalni program nadzora je nepretrgan in obsega obdobje najmanj treh zaporednih let od 1.1.2007 do 31.12.2009.

II. Opredelitev primera

1. Pozitivna jata za namen spremljanja je jata, v kateri so bile ugotovljene salmonele:
 - v primeru vzrejnih matičnih jat je pozitivna jata tista, v kateri so bile ugotovljene salmonele v vzorcih notranjih podlog škatel, v katerih se piščanci dostavijo na gospodarstvo, ali truplih enodnevnih piščancev odvzetih pri izvajanju načrta spremljanja in nadzora nosilca dejavnosti, ali v enem oziroma več vzorcih fečesa, odvzetih na gospodarstvu pri izvajanju potkritvenega uradnega vzorčenja;

³ A concise description of the programme is given with the main objective(s) (monitoring, control, eradication, qualification of flocks/herds and/or regions, reducing prevalence and incidence ...), the main measures (testing, testing and slaughter, testing and killing, qualification of flocks/herds and animals, vaccination ...), the target animal population and the area(s) of implementation and the definition of a positive case.

- v primeru odraslih matičnih jajc je jata pozitivna v primerih iz 4. točke Priloge Uredbe 1003/2005/ES;

2. Sumljiva jata je:

- vzrejna matična jata, pri kateri so bile izolirane salmonelle v enem oziroma več vzorcih fecesa, odvzetih na gospodarstvu pri izvajanju načrta spremljanja in nadzora nosilca dejavnosti;
- odrasla matična jata, pri kateri so bile izolirane salmonelle v vzorcih jajčnih lupin, odvzetih v valnici pri izvajanju načrta spremljanja in nadzora nosilca dejavnosti, oziroma v vzorcih jajčnih lupin, odvzetih pri uradnem rutinskem vzorčenju v valnici;
- matična jata, pri kateri se ugotovi protimikrobne snovi oziroma zaviralni učinek bakterijske rasti v vzorcih, uporaba protimikrobnih sredstev v času vzorčenja pa ni evidentirana v dnevniku veterinarskih posegov; jata se smatra za sumljivo ves čas, dokler se zaviralni učinek zaviralnih snovi oziroma protimikrobnih sredstev ne odkrije več in ni odkrita prisotnost salmonel

III. Monitoring v matičnih jatah se izvaja v skladu z zahtevami Pravilnika o monitoringu in nadzoru salmonel in Uredbo 1003/2005. Prekvenca in način vzorčenja nosilcev dejavnosti in uradno vzorčenje je podrobno opisano v DEL A, poglavje (b) demonstrate the evidence that it complies with the minimum sampling requirements laid down in part B of ANNEX II of 2160/2003 EC indicating the relevant animal population and phases of production which sampling must cover, točka A in B (stran 2.3)

IV. Ukrepi v primeru pozitivnih rezultatov

Nosilec dejavnosti mora po prejemu laboratorijskega poročila o prisotnosti salmonel o tem pisno obvestiti območni urad VURS. Uradni veterinar po prejemu obvestila odvzame vzorce fecesa za potrditveno uradno vzorčenje v matični jati .

1. Ukrepi v primeru suma – sumljiva jata

Poleg odvzema uradnih vzorcev uradni veterinar na sumljivem gospodarstvu odredi naslednje ukrepe:

1. Prepoved gibanja in odtujitve živali iz sumljive jate;
2. Prepoved izdaje zdravstvenih spričeval za živali iz sumljive jate;
3. Prepoved trgovanja in prometa z jajci iz sumljive jate, razen če se z njimi ravna po postopku, kot velja za jajca, ki jih znesejo kokoši v pozitivni jati;
 - pod uradnim veterinarskim nadzorom se dostavijo v odobreni obrat za proizvodnjo oziroma obdelavo jajčnih izdelkov, kjer se mora zagotoviti obdelava, ki zagotavlja zanesljivo uničenje salmonel. Jajca, ki se pošiljajo v obrat za proizvodnjo in predelavo jajčnih izdelkov, morajo biti pred oddajo embalirana in pakirana na način, ki onemogoča odvzem posameznih jajc iz paketa. Paketi morajo biti označeni z oznako: PROIZVOD POZITIVNE JATE – OBVEZNA PREDPISANA OBDELAVA; ali
 - odstranijo in obdelajo v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi.

4. V primeru valjenja jajc iz sumljive jate mora nosilec dejavnosti zagotoviti valjenje v ločenih valilnikih in sledljivost valilnih jajc;
5. V primeru več jat omičitev gibanja oseb, ki prihajajo v stik z živalmi iz sumljive jate;
6. Preiskava krmc na gospodarstvu na prisotnost salmonel;
7. Epizootiološka poizvedba;

Vendar pa se lahko sumljiva jata po opravljenem uradnem potrditvenem vzorčanju odpremi v zakol v klavnico oziroma se usmrti in uniči pod veterinarskim nadzorom pod pogoji, ki veljajo za zakol kokoši iz pozitivne jate.

Zgoraj navedeni ukrepi ostanejo v veljavi, do pridobitve rezultatov potrditvenega uradnega vzorčenja.

2. **Ukrepi v primeru potrditve – pozitivna jata**

A. Po potrditvi prisotnosti serovarov *Salmonella enteritidis* in *Salmonella typhimurium*, mora nosilec dejavnosti v skladu nacionalnim programom nadzora oziroma z lastnimi načrtom za monitoring in nadzor zagotoviti izvedbo naslednjih ukrepov:

1. nobena kokoš iz jate, v kateri so bile ugotovljene salmonеле, ne sme zapustiti gospodarstva, razen v primeru zakola v klavnici oziroma usmrtitve in uničenja pod uradnim veterinarskim nadzorom, pri čemer:
 - mora biti zakol izveden v klavnici serija klavnega procesa v proizvodnem dnevu na način, ki onemogoča širjenja salmonel na najmanjšo možno mero, v skladu s predpisi, ki urejajo higieno živil;
 - proizvodni pridobitvi iz take perutnine, se lahko dajo na trg oziroma v promet, če so bili obdelani po postopku, ki zanesljivo uniči salmonеле oziroma se jih odstrani in uporabi v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi; celoten postopek se izvaja pod nadzorom uradnega veterinarja;
 - usmrtitev in uničenje morata biti izvedena v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi;
2. jajca, ki jih znesejo kokoši v pozitivni jati, se lahko:
 - pod uradnim veterinarskim nadzorom dostavijo v odobreni obrat za proizvodnjo oziroma obdelavo jajčnih izdelkov, kjer se mora zagotoviti obdelava, ki zagotavlja zanesljivo uničenje salmonel. Jajca, ki se pošiljajo v obrat za proizvodnjo in predelavo jajčnih izdelkov, morajo biti pred oddajo embalirana in pakirana na način, ki onemogoča odvzem posameznih jajc iz paketa. Paketi morajo biti označeni z oznako: **PROIZVOD NA SALMONELE POZITIVNE JATE - OBVEZNA PREDPISANA OBDELAVA** ali;
 - uničijo na kraju samem oziroma obdelajo v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi;
3. vsa jajca iz pozitivnih jat, ki so v valilnici in niso vložena v valilnik, se uničijo ali obdelajo v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi;
4. usmrtitev in uničenje enodnevnih piščancev iz pozitivne jate;
5. po odstranitvi oziroma odpremi jate, v kateri so bile ugotovljene salmonеле, se odstrani gnoj oziroma nastil v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi in temeljito čiščenje ter razkuževanje;

6. pred ponovno naseljivijo se mora izvesti bakteriološka kontrola učinkovitosti čiščenja in razkuževanja, katere rezultat mora biti negativen.

V primeru odprave matične jate pri katerih je odkrita prisotnost serovarov *Salmonella* Enteritidis infali *Salmonella* Typhimurium, v odobreno kladnico na območju RS mora perutnino v zakol spremljati veterinarska napotnica.

Na veterinarski napotnici navedeno besedilo »v jati ugotovljene salmonele« in navedena vrsta »serovara«.

Veterinarska napotnica je dokument, ki ga izda veterinar veterinarske organizacije s koncesijo v primeru, ko gre za zakolživali, ki niso zdrave.

B. Po potrditvi prisotnosti serovarov *Salmonella* Hadar, *Salmonella* Virchow in *Salmonella* Infantis mora nosilec dejavnosti izvesti sanacijo jate, če se ne odloči za izvedbo ukrepov iz točke A. Za pripravo programa sanacije in izvedbo vseh ukrepov za sanacijo jate je odgovoren nosilec dejavnosti. Program sanacije mora nosilec dejavnosti pripraviti najkasneje v štirinajstih dneh po ugotovitvi oziroma potrditvi salmonele in ga poslati v odobritev VURS. Do odobritve programa sanacije veljajo za pozitivno jato naslednji ukrepi:

1. Prepoved gibanja in odčititve živali iz sumljive jate;
2. Prepoved izdaje zdravstvenih spričeval za živali iz sumljive jate;
3. Prepoved trgovanja in prometa z jajci iz sumljive jate, razen če se z njimi ravna po postopku, kot velja za jajca, ki jih znesejo kokoši v pozitivni jati;

– pod uradnim veterinarskim nadzorom se dostavijo v odobreni obrat za proizvodnjo oziroma obdelavo jajčnih izdelkov, kjer se mora zagotoviti obdelava, ki zagotavlja zanesljivo uničenje salmonele. Jajca, ki se pošiljajo v obrat za proizvodnjo in predelavo jajčnih izdelkov, morajo biti pred oddajo embalirana in pakirana na način, ki onemogoča odvzem posameznih jajc iz paketa. Paketi morajo biti označeni z oznako: **PROIZVOD POZITIVNE JATE – OBVEZNA PREDPISANA OBDELAVA**; ali

– odstranijo in obdelajo v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z živalskimi stranskimi proizvodi.

4. V primeru valjenja jaje iz sumljive jate mora nosilec dejavnosti zagotoviti valjenje v ločenih valilnikih in sledljivost valilnih jajc;

5. V primeru več jat omejitev gibanja oseb, ki prihajajo v stik z živalmi iz sumljive jate;

Po zaključeni sanaciji jate mora nosilec dejavnosti opraviti vzorčenje na način, določen v točki 2.2.1. Priloge Uredbe 1003/2005/ES, ter v primeru, ko v nobenem vzorcu fecesa ni bila ugotovljena prisotnost salmonele o tem pisno obvestiti uradnega veterinarja in priložiti rezultate analize. Po prejemu pisnega obvestila mora uradni veterinar čimprej, najkasneje pa v roku treh delovnih dni opraviti uradno potrditveno vzorčenje pri čemer se dodatno vzorči kokoši za odkrivanje zaviralnega učinka bakterijske rasti oziroma protimikrobnih snovi. Jata se šteje kot sanirana, ko v vzorcih fecesa, odvzetih pri potrditvenem uradnem vzorčenju, ni izolirana salmonele niti ni ugotovljen zaviralni učinek bakterijske rasti oziroma prisotnost protimikrobnih snovi.

V. Program cepjenja

Cepjenje v Sloveniji ni obvezno. Nosilci dejavnosti lahko v svojih programih nadzora kot dodatni ukrep za povečanje odpornosti vključijo cepjenje. V ta namen se lahko uporabi cepivo, ki ima dovoljenje za promet v R.S. Živa cepiva se lahko uporabijo, če proizvajalec cepiva zagotovi ustrezne bakteriološke metode za razlikovanje med divjimi sevi salmonel in sevi cepiva.

Cepiva se lahko uporabljajo le v primeru, če je izkazana varnost uporabe in, če so cepiva odobrena v ta namen v skladu z Direktivo 2001/82/ES.

Lastni program nadzora, ki vključuje cepjenje mora nosilec zaradi potrditve predložiti VURS.

Stanje v R. Sloveniji: V vseh matičnih jatah se izvaja cepjenje zoper *Salmonelo Enteritidis*

4. Measures of the submitted programme

4.1. *Summary of measures under the programme*

Duration of the programme: 2009

First year: 2007

Last year: 2009

Control

- Testing
- Slaughter of animals tested positive
- Killing of animals tested positive
- Vaccination
- Treatment
- Disposal of products

Eradication

- Testing
- Slaughter of animals tested positive
- Killing of animals tested positive
- Extended slaughter or killing
- Disposal of products

Monitoring or surveillance

Other measures (specify):

4.2. *Designation of the central authority charged with supervising and coordinating the departments responsible for implementing the programme¹:*

Pristojni organ za izvajanje, nadzor in koordinacijo Nacionalnega programa nadzora za zmanjšanje razširjenosti salmonel v matičnih jatah kokoši je Veterinarska uprava Republike Slovenije (VURS).
VURS je organ v sestavi Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in je pristojni organ, za zagotavljanje skladnosti z veterinarsko zakonodajo in živilsko zakonodajo in za izvajanje uradnega veterinarskega nadzora v RS.
Struktura Veterinarske uprave RS: VURS sestavljajo glavni urad, notranja veterinarska inšpekcija in šest mejnih veterinarskih postaj.
Organizacijsko enoto VURS »notranja veterinarska inšpekcija« sestavlja deset območnih uradov. Območni uradi so krajevno pristojne enote VURS za izvajanje uradnega nadzora in upravnih nalog ter pokrivajo celotno območje Republike Slovenije.

¹ Describe the authorities charged with supervising and coordinating the departments responsible for implementing the programme and the different operators involved. Describe the responsibilities of all involved.

V območnih uradih neposredno izvajajo uradni nadzor ter upravne naloge uradni veterinarji, ki so organizirani na strokovnih področjih oddelkov za javno veterinarsko zdravstvo in zdravstveno varstvo ter zaščito živali.

Glavni urad VCURS je pristojen za:

- pripravo nacionalnih programov nadzora in njihovih sprememb skladno z Uredbo 2160/2003 ter pripravo nacionalne zakonodaje
- zbiranje podatkov za ovrednotenje rezultatov ter letno pošiljanje teh podatkov in rezultatov Komisiji

Območni uradi VCURS so pristojni za izvajanje uradnega veterinarskega nadzora skladno z Uredbo 882/2004, da se zagotovi prevečjanje skladnosti z zakonodajo o krmi in živilih ter s pravili o zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali. OU VCURS so pristojni za:

- izvajanje rednih kontrol pri nosileh dejavnosti,
- pregled načrta za monitoring in nadzor ter evidenc pri nosileh dejavnosti
- izvedbo uradnega vzorčenja v okviru nacionalnih programov nadzora
- odreditev in nadzor nad izvedbo predpisanih ukrepov v primeru sumljivih jat
- nadzor nad izvedbo ukrepov v primeru pozitivnih jat

4.3. *Description and delimitation of the geographical and administrative areas in which the programme is to be implemented:*

Program se izvaja na območju celotne R. Slovenije. Nosilci dejavnosti imajo locirane motične jate kokoši na območjih 4 Območnih uradov VCURS in sicer:

- OU VCURS Postojna
- OU VCURS Ljubljana
- OU VCURS Ptuj
- OU VCURS Murska Sobota

Describe the name and denomination, the administrative boundaries, and the surface of the administrative and geographical areas in which the programme is to be applied. Illustrate with maps.

4.4. Measures implemented under the programme³

4.4.1. Measures and terms of legislation as regards the registration of holdings:

Zakon o veterinarskih merilih skladnosti v 11. členu določa, da morajo imetniki živali goštev, posedovanje rejnih živali, hotel za živali ali zavetišče za zapuščene živali ter dejavnost zbiranja, prodaje, prevoza, prometa ali trgovanja z živalmi in spremembe prijavitlji VURS, ki o tem vodi register in evidence.

Pravilnik o veterinarskih pogojih za trgovanje s perutnino, enodnevni piščanci in valilnimi jajci na teritoriju Evropske unije ter uvoz iz tretjih držav, ki povzema določbe Direktive 90/539/EGS predpisuje, da je trgovanje na ozemlju EU z valilnimi jajci, enodnevnimi piščanci, matičnimi in proizvodnimi jatiami perutnine dovoljeno samo, če je obrat-gospodarstvo registriran pri VURS in vpisan na Seznam odobrenih obratov pri Evropski komisiji

Vsi nosilci dejavnosti reje matičnih jat trgujejo tudi na trgu EU in so zato skladno s Pravilnik o veterinarskih pogojih za trgovanje s perutnino, enodnevnimi piščanci in valilnimi jajci na teritoriju Evropske unije ter uvoz iz tretjih držav registrirani pri VURS vpisani v Seznam odobrenih obratov pri Evropski komisiji . Evidencec nosilec dejavnosti reje matičnih jat vodi Veterinarska uprava RS.

4.4.2. Measures and terms of legislation as regards the identification of animals⁴:

Ni za perutnino

4.4.3. Measures and terms of legislation as regards the notification of the disease:

Pravilnik o monitoringu in nadzoru salmonel določa, da mora nosilec dejavnost v primeru pozitivnega rezultata lastnega rutinskega vzorčenja v monitoringu o tem takoj obvestiti območni urad VURS. Po prejemu laboratorijskega poročila o prisotnosti salmonel mora nosilec dejavnosti o tem pisno obvestiti območni urad VURS.

4.4.4. Measures and terms of legislation as regards the measures in case of a positive result⁵:

³ Where appropriate Community legislation is mentioned. Otherwise the national legislation is mentioned.

⁴ Not applicable for poultry.

⁵ A short description is provided of the measures as regards positive animals (slaughter, destination of carcasses, use or treatment of animal products, the destruction of all products which could transmit the disease or the treatment of such products to avoid any possible contamination, a procedure for the disinfection of infected holdings, the therapeutic or preventive treatment chosen, a procedure for the restocking with healthy animals of holdings which have been depopulated by slaughter and the creation of a surveillance zone around the infected holding....).

Ukrepe v primeru ugotovitve salmonel v matični jati določa Pravilnik o monitoringu in nadzoru salmonel in so podrobno že navedeni v PART B, poglavje 3 – Description of submitted programme, točka IV – Ukrepi v primeru pozitivnih rezultatov

4.4.5. Measures and terms of legislation as regards the different qualifications of animals and herds:

Ni za perutnino

4.4.6. Control procedures and in particular rules on the movement of animals liable to be affected or contaminated by a given disease and the regular inspection of the holdings or areas concerned¹:

Ukrepi, ki se nanašajo na premike matičnih jat določa Pravilnik o monitoringu in nadzoru salmonel.

1. Ukrepi v primeru suma – sumljiva jata

Uradni veterinar na sumljivem gospodarstvu odredi naslednje ukrepe:

- Prepoved gibanja in odtujitve živali iz sumljive jate;
- Prepoved izdaje zdravstvenih spričeval za živali iz sumljive jate;
- V primeru več jat omejitev gibanja oseb, ki prihajajo v stik z živalmi iz sumljive jate;
- Preiskava krme na gospodarstvu na prisotnost salmonel;
- Epizootiološka poizvedba.

Kljub prepovedi gibanja pa se lahko sumljiva jata po opravljenem uradnem potrditvenem vzorčenju odpremi v zakol v klanico oziroma se usmrti in uniči pod veterinarskim nadzorom pod pogoji, ki veljajo za zakol kokoši iz pozitivne jate.

2. Ukrepi v primeru potrditve – pozitivna jata

Po potrditvi prisotnosti serovarov *Salmonella* Enteritidis in *Salmonella* Typhimurium, mora nosilec dejavnosti v skladu nacionalnim programom nadzora oziroma z lastnimi načrtom za monitoring in nadzor zagotoviti izvedbo naslednjih ukrepov:

- nobena kokoš iz jate, v kateri so bile ugotovljene salmonele, ne sme zapustiti gospodarstva, razen v primeru zakola v klanici oziroma usmrtitve in uničenja pod uradnim veterinarskim nadzorom.

Če se nosilec dejavnosti po potrditvi prisotnosti serovarov *Salmonella* Hadar, *Salmonella* Virchow in *Salmonella* Infantis odloči za sanacijo jate veljajo do odobritve programa sanacije za tako jato ukrepi iz zgornje točke (ukrepi v primeru suma – sumljiva jata).

¹ A short description of the control procedures and in particular rules on the movement of animals liable to be affected or contaminated by a given disease and the regular inspection of the holdings or areas is provided.

4.4.7. Measures and applicable legislation as regards the control (testing, vaccination, ...) of the disease:

Cepljenje v Sloveniji ni obvezno. Nosilci dejavnosti lahko v svojih programih nadzora kot dodatni ukrep za povečanje odpornosti vključijo cepljenje. V ta namen se lahko uporabi cepivo, ki ima dovoljenje za promet v RS. Živa cepiva se lahko uporabijo, če proizvajalec cepiva zagotovi ustrezne bakteriološke metode za razlikovanje med divjimi sevi salmonel in sevi cepiva. Cepiva se lahko uporabljajo le v primeru, če je izkazana varnost uporabe in, če so cepiva odobrena v ta namen v skladu z Direktivo 2001/82/ES.

Stanje v R. Sloveniji: V večini matičnih jatah se izvaja cepljenje zoper *Salmonelo Enteritidis*.

Uporaba protimikrobnih sredstev za nadzor salmonele v matičnih jatah ni dovoljena, razen pri živalih in pod pogoji določenimi z Uredbo Komisije (ES) št. 1177/2006 o izvajanju Uredbe (ES) št. 2160/2003 Evropskega parlamenta in Sveta glede zahtev za uporabo posebnih metod nadzora v okviru nacionalnih programov za nadzor salmonele pri perutnini.

Zdravljenje je dovoljeno le v izjemnih primerih in sicer:

- pri živalih, ki kažejo klinične znake okužbe s salmonelo kadar je izkazano njihovo prekomerno trpljenje.

V zdravljeno jati zaradi preprečitve prekomernega trpljenja živali, se morajo sprejeti vsi ustrezni ukrepi za zmanjšanje tveganja za širjenje salmonel, po zdravljenju pa se izvedejo vsi predvideni ukrepi takoj ko je to mogoče.

Uporaba protimikrobnih sredstev se odobri in izvaja pod nadzorom VURS ter temelji na rezultatih bakteriološkega testiranja in testiranja protimikrobne odpornosti.

4.4.8. Measures and applicable legislation as regards the compensation for owners of slaughtered and killed animals:

Zakon o veterinarstvu (Ur.L.RS 33/2001.45/04)

Republika Slovenija mora zagotoviti imetniku živali odškodnino za živali, ki so bile ubite ali zaklane pri uresničevanju ukrepov za zatiranje določenih zoonoz, če imetnik živali takoj naznani sum ali pojav bolezni, če so bile v določenem časovnem obdobju opravljene vse predpisane preiskave živali in če je izvedel vse predpisane in odredjene ukrepe.

Pravilnik o monitoringu in nadzoru salmonel (Ur.L.RS, št. 25/06, 14/07, 122/07)

Lastnikom odraslih matičnih jatah kokoši se v primeru serovarov *Salmonella Enteritidis* oziroma *Salmonella Typhimurium* izplača odškodnina v višini razlike med tržno in klavno ceno živali, v skladu s predpisom, ki ureja odškodnine na področju veterinarstva, v primeru uničenja ali zakola

vzrejnih matičnih se odškodnina ne izplača. Vsi ostali stroški, ki nastanejo pri izvajanju ukrepov v primeru suma ali pojava salmoneloze (zoonotične) v matičnih jatah bremenijo lastnika

Pravilnik o odškodninah na področju veterinarstva (U.L.R.S. št.105/2007) določa postopek za izplačilo odškodnin in sicer:

Pristojni organ za uveljavljanje sofinanciranja s strani Skupnosti po Uredbi 349/2005/ES je glavni urad VURS.

Zakol ali usmrtilcev živali oziroma uničenje predmetov ali surovin zaradi boleznih živali iz tega pravilnika se mora opraviti v navzočnosti uradnega veterinarja. O izvršenem dejanju se sestavi zapisnik.

Postopek za izplačilo odškodnine se uvede na zahtevo imetnika živali, ki jo ta vloži pri območnem uradu VURS. Vloga mora vsebovati:

- osebne podatke imetnika (osebno ime in naslov oziroma firmo in sedež, davčno številko);
- zahtevano odškodnino za škodo in opis škode, ki je nastala zaradi odrejenega ukrepa uradnega veterinarja;
- podatke o tem, kam se odškodnina izplača.

Imetnik mora zahtevku priložiti potrdilo o morebitni prodaji ter vrednosti še uporabnega deleža živali, strovin ali predmetov, ki so predmet zahtevka.

Vloga za odškodnino lahko imetnik živali vloži za usmrčene ali zaklane živali v roku 15 dni od usmrtitve oziroma zakola živali;

Tržno vrednost živali, predmetov in surovin oceni cenilec. O zahtevku za izplačilo odškodnine odloča uradni veterinar pristojnega območnega urada VURS. Če uradni veterinar zahtevku ugodi, v odločbi odloži tudi o višini odškodnine.

Uradni veterinar pošlje kopijo spisa z vso dokumentacijo na glavni urad VURS najkasneje v osmih dneh po izdaji odločbe iz prejšnjega člena.

4.4.9 Information and assessment on bio-security measures management and infrastructure in place in the flocks/holdings involved.:

Nosilci dejavnosti morajo v skladu s pravilnikom, ki ureja veterinarske pogoje za trgovanje s perutnino, enodnevni pisčanci in valilnimi jajci na teritoriju EU ter uvozu iz tretjih držav upoštevati vsaj naslednje zahteve glede objektov in reje živali:

Objekti:

- objekti morajo imeti ustrezne higienske pogoje in omogočati spremljanje in nadziranje zdravstvenega stanja živali;
- oprema mora biti združljiva z vrsto proizvedene in mora omogočati učinkovito čiščenje in razkuževanje prostorov in prometnih sredstev za prevoz perutnine ter za razkuževanje valilnih jajc. Oprema in sredstva za čiščenje ter razkuževanje morajo biti hranjeni v posebnem prostoru.

Reja perutnine:

- način reje mora biti prilagojen tako, da upošteva predpise o zaščiti živali in da se izmenjujejo vse partije perutnine naenkrat (»vsi notri, vsi ven«).
- pred ponovno naselitvijo nove izmene perutnine se mora predhodno odstraniti gnoj in nastilj, temeljito mehanično čiščenje in razkužba objektov in opreme;

- centri za selekcijo, reprodukcijo in rejno lahko redijo samo perutnino, ki:
 - izvira iz samega centra;
 - izvira iz drugega selekcijskega, reprodukcijskega ali rejnega centra na teritoriju EU, ki je vpisan na seznam EU;
 - je uvožna iz tretjih držav, ki izpolnjujejo predpisane zahteve;
- veterinarsko-sanitarni red mora določiti pooblaščen veterinar v obratu. Dodatne zahteve določi vodstvo obrata (npr. da osebe na delovnem mestu nosi ustrezno obleko in da se morajo obiskovalci obrata preobleči v zaščitna oblačila);
- objekti, boksi in oprema morajo biti ustrezno in funkcionalno vzdrževani;
- jajca je potrebno pobirati večkrat dnevno in jih očistiti ter razkužiti v najkrajšem možnem času;
- rejec mora pooblaščenega veterinarja sproti obveščati o vseh spremembah v procesu proizvodnje in o znakih, ki kažejo sum na prisotnost kužne bolezni perutnine. Če pooblaščen veterinar sum na bolezen potrdi, mora v najkrajšem času poslati vzorce pooblaščenemu laboratoriju;
- za vsako partijo perutnine je treba najmanj dve leti hraniti hiševsko knjigo, predpisane evidence in zapisnike, ki vsebujejo:
 - datume prilogov in odhodov perutninskih jajc;
 - proizvodno zmogljivost;
 - število obolelih in poginulih živali. Pri slednjih mora biti znan vzrok poguna;
 - število opravljenih laboratorijskih preiskav in njihove rezultate;
 - kraj izvora perutnine;
 - uporabnost jaje (valilna ali konzumna);

Poleg zgoraj oavedenih predpisanih zahtev imajo nositelji dejavnosti rejce matičnih jajc kokuši izdelana tudi lastna delovna navodila s področja bio-securitry z namenom čim boljše zaščite živali pred zunanjimi vplivi.

5. General description of the costs and benefits⁶:

	Število vzorcev	Stroški v evrih
Laboratorijske analize	465	9.671,55

⁶ A description is provided of all costs for the authorities, and society and the benefits for farmers and society in general.

Odškodnine rejcem	69.950,00
Skupaj	

V stroške so vključene naslednje postavke:

- laboratorijska diagnostika uradnih vzorcev fecesa na gospodarstvih in uradnih vzorcev jajčnih lupin v valilnicah; izračun predvidenega števila vzorcev je narejen glede na število in starost matičnih jat v februarju 2008. Uradno vzorčenje na gospodarstvih se opravi 2 x letno, od vzame se pet parov brisov obuval, ki se jih združi v 2 skupna vzorca (pri enem uradnem vzorčenju jate se opravi 2 preiskavi). Uradno vzorčenje v valilnici se opravi vsake 16 tednov, vzorce se odvzame iz 25 valilnih košaric in se jih združi v en skupni vzorec.
- odškodnina rejcem se izplača v višini razlike med tržno in klavno ceno živali. Ker v letu 2006 in 2007 v RS ni bilo pozitivnih matičnih jat je za okvirno oceno predvideno, da bo v letu 2009 pozitivna 1 jata. Povprečna velikost posamezne odrasle matične jate je 5000 živali.

6. Data on the epidemiological evolution during the last five years¹⁰

6.1. Evolution of zoonotic salmonellosis

¹⁰ The data on the evolution of zoonotic salmonellosis are provided according the tables below where appropriate.

6.1.2. Data on evolution of zoonotic salmonellosis

Year: 2005

Situation on date:

Animal species: *Gallus gallus* - breeding flocks

Disease/infection^(a): SF/SST

Region	Type of flocks	Total number of flocks ^(b)	Total number of animals	Total number of flocks under the programme	Total number of animals under the programme	Number of flocks checked ^(c)	Number of positive flocks ^(d)			Number of flocks depopulated ^(e)	Total number of animals slaughtered or destroyed ^(f)	Quantity of eggs destroyed (number or %)	Quantity of eggs channelled to egg products (number or kg) ^(g)
							(a1)	(a2)	(a3)				
SLOVENIA	Breeding flocks adult	40		40		40	1*	0	0	0	67	0	
	Breeding flocks young	25	547.555	25	547.555	25					300	0	
Total:													

- (a) For zoonotic *Salmonella* indicate the serotypes covered by the control programmes: (a1) for *Salmonella* Enteritidis, (a2) for *Salmonella* Typhimurium, (a3) for other serotypes-specific as appropriate, (a4) for *Salmonella* Enteritidis or *Salmonella* Typhimurium.
- (b) For example, breeding flocks (rearing, adult flocks), production flocks, laying hen flocks, etc. Flocks equals herds or as appropriate
- (c) Total number of flocks existing in the region, including eligible flocks and non-eligible flocks for the programme
- (d) Check means to perform a flock level test under the programme for the presence of salmonella. In this column a flock should not be counted twice even if it has been checked more than once.
- (e) If a flock has been checked, in accordance with footnote (d), more than once, a positive sample should be taken into account only once.

* Matična jata - 4500 kokoši - v feresu, ki ga je odzvel nosilec dejavnosti je bila ugotovljena prisotnost *Salmonelle* Enteritidis. Jata je bila zdravljena. Po zdravljenju so bili odvzeti uradni vzorci, ki so bili negativni.

** V poročilu FFSA navedeni še 2 jati kot pozitivni na SE - v navedem primeru gre za jata kokoši nesne in ne matične jate kokoši

6.3. Data on infection (one table per year and per species)

Year: 2004 - 2007

Animal species^(a): Callus gallus- breeding flocks

Region ^(b)	Number of herds affected ^(c)	Number of animals infected
SLOVENIA 2004	2x Salzgabella Interzulis	12 000
SLOVENIA 2005	1x Salzgabella Breckney	5 000
	1x Salzgabella Emerzulis	4 500
	0	0
SLOVENIA 2006	0	0
SLOVENIA 2007	0	0
Total		

(a) Animal species if necessary.

(b) Region as defined in the control and eradication programme of the Member State.

(c) Herds equal flocks, or holdings as appropriate.

6.4. Data on vaccination programmes¹⁾

Year: 2004 - 2007

Animal species: (a) Gallus gallus- breeding flocks

Description of the used vaccination: Salenvac- Intervet, vakcinacija ni obvezna

Region ²⁾	Total number of herds ³⁾	Total number of animals	Information on vaccination programme			Number of doses of vaccine administered
			Number of herds ³⁾ in vaccination programme	Number of herds ³⁾ vaccinated	Number of animals vaccinated ⁴⁾	
SILOVENIA 2004	98	545 452	Vakcinacija ni obvezna	90	530 923	617 200
SILOVENIA 2005	55	627 455	Vakcinacija ni obvezna	60	493 655	1 176 200
SILOVENIA 2006	57	523 479	Vakcinacija ni obvezna	32	468 619	1 213 200
SILOVENIA 2007	204	521 558	Vakcinacija ni obvezna	202	515 758	1 538 000
Total						

(a) Animal species if necessary

(b) Region as defined in the approved control and eradication programme of the Member State

(c) Herds equal flocks, or holdings as appropriate

7. Targets

¹⁾ Data to provide only if vaccination has been carried out.

7.1.2. Targets on testing of flocks¹³

Year: 2002 (open a stavba za 2009) Situation on date: February 2008

Animal species: Gallus gallus – breeding flocks infection¹⁴: SE/ST

Region	Type of flocks ¹⁵	Total number of flocks ¹⁶	Total number of animals	Total number of flocks under the programme	Total number of animals under the programme	Expected number of flocks to be checked ¹⁷	Number of flocks ¹⁸ expected to be positive ¹⁹				Total number of animals expected to be slaughtered or destroyed ²⁰	Expected quantity of eggs to be destroyed (number or kg) ²¹	Expected quantity of eggs characterised to egg products (number or kg) ²²
							(a1)	(a2)	(a3)	(a4)			
SLOVENIA	Breeding flocks - adult	74	343340	74	343340	74	0	0	1	0	5 000	0	0
	Breeding flocks - young	33	170 550	33	170 550	33							

Table

- (a) For zoonotic salmonella indicate the serotypes covered by the control programmes: (a1) for *Salmonella* Enteritidis, (a2) for *Salmonella* Typhimurium, (a3) for other serotypes-specific as appropriate, (a4) for *Salmonella* Enteritidis or *Salmonella* Typhimurium.
- (b) For example, breeding flocks (rearing, adult flocks), production flocks, laying hen flocks, etc. Flocks equals herds or as appropriate
- (c) Total number of flocks existing in the region including eligible flocks and non-eligible flocks for the programme
- (d) Check means to perform a flock level test under the programme for the presence of salmonella. In this column a flock should not be counted twice even if it has been checked more than once.
- (e) If a flock has been checked, in accordance with footnote (d), more than once, a positive sample should be taken into account only once.

¹⁵ Tu lahko 20 jut spremenim v število objektov

¹³ Specify types of flocks if appropriate (breeders, layers, broilers, etc. ...)

8. Detailed analysis of the cost of the programme (one table per year of implementation)

Costs related to	Specification	Number of units	Unitary cost in €	Total amount in €	Community funding requested (yes/no)
1. Testing					
1.1. Cost of the analysis	Test: Number of bacteriological tests (cultivation) planned to be carried out in the framework of official sampling	465	20,67	9.611,55	yes
	Test: Number of serotyping of relevant isolates tests planned to be carried out	1	60	60	yes
1.2. Cost of sampling					no
1.3. Other costs					no
2. Vaccination or treatment					no
2.1. Purchase of vaccine/treatment					no
	Number of purchase of vaccine doses				no

3.5 Costs from treatment of products (milk, eggs, hatching eggs, etc)			no
4. Cleaning and disinfection			no
5. Salaries (staff contracted for the programme only)			no
6. Consumables and specific equipment			no
7. Other costs			no
		TOTAL	79.621,55

**NATIONAL CONTROL PROGRAMME
FOR MINIMISING THE PREVALENCE OF
SALMONELLAE IN BROILER CHICK FLOCKS**

3441-113/2007
Supplement 1

MINISTRY OF AGRICULTURE, FORESTRY AND FOOD
VETERINARY ADMINISTRATION OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

JULY 2008

CONTENTS

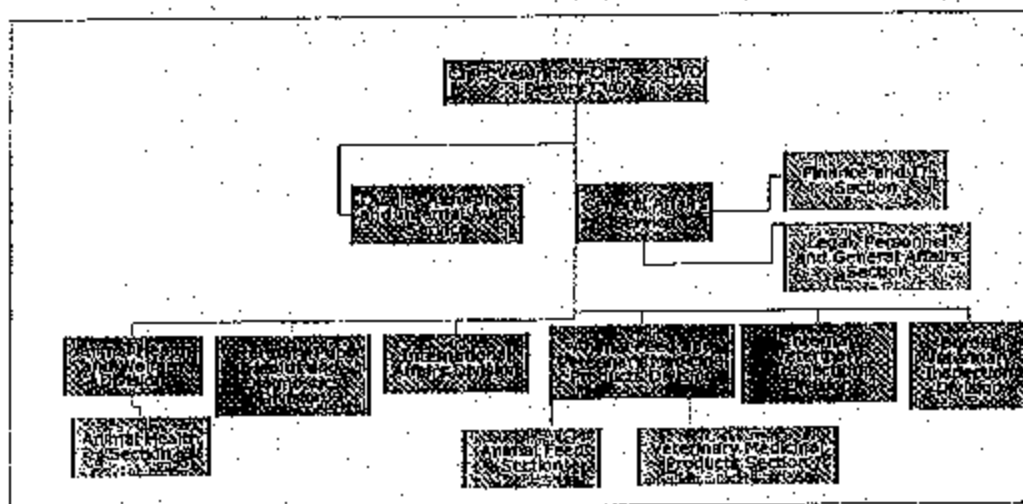
I. GENERAL	
1. SALMONELLOSIS IN HUMANS	4
1.1. Data monitoring and collection	4
1.2. Occurrence of salmonellosis in humans	4
2. SALMONELLOSIS IN BROILER CHICK BREEDING FARMS	5
2.1. Current monitoring and control system, and monitoring system in the past	5
2.2. Results on incidence of <i>Salmonellae</i> in broiler chick flocks	6
3. <i>SALMONELLAE</i> IN FOODSTUFFS	6
3.1. Data monitoring and collection	6
3.2. Results on <i>Salmonella</i> monitoring in broiler chick meat	7
II. MONITORING AND CONTROL OF PREVALENCE OF <i>SALMONELLAE</i> IN BROILER CHICK FLOCKS	
1. SUBJECT AND SCOPE	7
1.1. Zoonosis or zoonotic agent	7
1.2. Geographic area and epidemiologic units	7
1.3. Scope of National Programme	7
1.4. Duration of National Programme	7
2. STRUCTURE AND ORGANISATION OF COMPETENT AUTHORITIES	8
2.1. Veterinary Administration of the Republic of Slovenia (VARŠ)	8
2.1.1. Structure of Veterinary Administration of the Republic of Slovenia (VARŠ)	8
2.2. Inspectorate of the Republic of Slovenia for Agriculture, Forestry and Food (IRSAFF)	9
3. APPROVED LABORATORIES	9
3.1. Laboratories involved in the National Control Programme	9
3.1.1. Testing of official samples	9
3.1.2. Testing of samples taken by business operators	9
3.2. Reporting	10
4. <i>SALMONELLAE</i> MONITORING AND CONTROL SYSTEM	10
4.1. Methods of monitoring	11
4.1.1. Sampling strategy	11
4.1.2. Minimal sampling plan	11
4.1.3. Sample type	12
4.1.4. Sampling method or technique	12
4.1.5. Case definition	13
4.1.6. Testing of samples – diagnostic method types	13
4.2. Vaccination programme	14
4.3. Measures at detection of <i>S. Enteritidis/S. Typhimurium</i>	14
4.4. Treatment	15
4.5. Notification system	15
5. FINANCING	15
6. OFFICIAL CONTROL	16
6.1. Official controls of <i>Salmonellae</i> monitoring and control	16
6.2. Other official checks at holdings	16
6.3. Official checks in approved establishments	17
6.4. Official checks on feed	17
7. NATIONAL LEGISLATION	18

III. BUSINESS OPERATORS	
1. FEED BUSINESS OPERATORS	18
1.1. Structure of production	18
1.2. Control mechanism	20
1.3. Measures in case of positive results	20
1.4. Good manufacturing practice in feed manufacture for broiler production	20
1.5. Register of approved and registered feed manufacturers	21
2. POULTRY PRODUCTION BUSINESS OPERATORS	21
2.1. Structure of production	21
2.2. Holdings producing broiler chicks	21
2.3. Records kept at holdings	23
2.4. Good animal husbandry practice, general hygiene requirements for primary production	23
2.5. Records kept by business operators, traceability, and documents required	25
2.5.1. Records kept by business operators	25
2.5.2. Documents to accompany animals, foodstuffs and animal by-products	26
3. FOOD BUSINESS OPERATORS PRODUCING FOODSTUFFS OF ANIMAL ORIGIN	27
3.1. Structure of poultry slaughter industry, and production of foodstuffs of animal origin	27
3.2. Production	27
3.3. Checks conducted by business operators	27

2.1.1. Structure of Veterinary Administration of the Republic of Slovenia (VARs)

VARs includes the Main Office, ten Regional Offices, and six Border Inspection Posts (BIPs).

VARs Main Office

Internal Veterinary Inspection Division includes ten Regional Offices (ROs), which are competent for implementing the official controls as well as administrative tasks and are thus covering the entire territory of the Republic of Slovenia.

Within Regional Offices, the official controls and administrative tasks are carried out by official veterinarians, who are as to expertise organised within the Veterinary Public Health and/or Animal Health and Welfare Sections.

Within VARs, the Veterinary Public Health and Diagnostics Division and Internal Veterinary Inspection Division (including 10 Regional Offices) are responsible for preparing and implementing the National Control Programme.

Veterinary Public Health and Diagnostics Division - VPHDD (within VARs Main Office) is responsible and competent for:

- preparing national control programmes with pertaining amendments in accordance with the Regulation 2160/2003/E.C. and for drawing up relevant national legislation;
- collecting data and evaluating results, and for the annual submission of data and results to the Commission.

Internal Veterinary Inspection Division (including 10 Regional Offices) is responsible and competent for implementing the official veterinary controls in accordance with the Regulation 882/2004/EC so as to provide for controls of compliance with the food and feed law and with the animal health and welfare rules. VARS Regional Offices are competent for:

- conducting regular checks at business operators,
- checking the monitoring and control plans and records at business operators,
- conducting official sampling within national control programmes,
- instituting measures and controlling their implementation in cases where such action is required in suspect flocks,
- controlling the implementation of measures in case of positive flocks.

Data on sampling carried out on the initiative of the business operators, VPHDD shall obtain from the laboratories appearing on the list of approved laboratories (point 3.1.2.). Laboratories shall submit photocopies of the form and investigation report to VARS Main Office - VPHDD).

At official sampling, the official veterinarians of VARS Regional Offices shall submit to VARS Main Office - VPHDD a protocol on official sampling, and a photocopy of the investigation report to the laboratory. Official veterinarians of VARS Regional Offices shall duly notify VARS Main Office also in cases of having detected *Salmonellae* in broiler flocks.

4.4. Treatment

Treatment on account of *S. Enteritidis* and *S. Typhimurium* shall be possible in exceptional cases only, for instance, in animals showing clinical signs of *Salmonella* infection and evidently suffering.

In a flock that has been given medical treatment, all the appropriate measures shall be taken for minimising the risk of spreading *Salmonella* and all the envisaged measures shall be taken as soon as possible.

In case of treatment of broilers showing clinical signs of *Salmonella* infection, the business operator shall immediately notify VARS thereof. Before the treatment commences, the business operator take samples for tests for the presence of *Salmonella*.

Broiler flock under treatment shall be considered as a positive flock. Business operator shall provide for the implementation of identical measures as there apply to flocks in which the presence of *Salmonella Enteritidis* and/or *Salmonella Typhimurium* serovars has been detected (see point 4.3).

Measures instituted shall be lifted in cases where the presence of *Salmonella Enteritidis* and/or *Salmonella Typhimurium* serovars has not been detected in samples taken prior to commencing the treatment.

In case that samples have not been taken before commencing the treatment or that the presence of *Salmonella Enteritidis* and/or *Salmonella Typhimurium* serovars has been detected in the samples, the measures instituted shall be lifted only after the *Salmonella* test result has been negative and the presence of antimicrobials has not been detected.

Where *Salmonella* sampling before treatment is carried out within a 3-week period before slaughter and *Salmonella Enteritidis* and/or *Salmonella Typhimurium* are not detected it may, replace the sampling at the initiative of the business operator.